

Ward Mária

A Szűz-Mária-Intézet alapítójának élete

mű a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár (PPEK)
–agyarnyelvű keresztény irodalom tárháza – állományában.

Bővebb felvilágosításért és a könyvtárral kapcsolatos legfrissebb hírekért
látogassa meg a <http://www.ppek.hu> internetes címet.

WARD MÁRIA

A SZŰZ-MÁRIA-INTÉZET ALAPÍTÓJÁNAK

ÉLETE.

KÜLÖNFÉLE FORRÁSOK NYOMÁN.

BEVEZETÉSELLEL

GASQUET

BENCZÉS APÁT.

ANGOLBÓL FORDITOTTA

DR. RADA ISTVÁN.

VESZPRÉM, 1911.

EGYHÁZMEGYEI KÖNYVNYOMDA.

Impresszum

Ward Mária. A Szűz-Mária-Intézet alapítójának élete

Bevezetéssel ellátta
Gasquet bencés apát

Angolból fordította
Dr. Rada István

Nihil obstat.
Dr. A. Stephanus Hanauer,
censor.

Nr. 2840.
Imprimatur.
Veszprémii, die 24. Maji a. 1911.
† Carolus
Episcopus Veszprémiensis.

A könyv elektronikus változata

Ez a publikáció az azonos című könyv elektronikus változata. A könyv 1911-ben jelent Veszprémben, az Egyházmegyei Könyvnyomda kiadásában. A szöveget néhány helyen a mai helyesíráshoz igazítottuk.

A könyvet Kreschka Károly és Péter Júlia OFS vitte számítógépbe.

Tartalomjegyzék

Impresszum	2
Tartalomjegyzék	3
Tudomásul.....	4
Nyilatkozat.....	4
Bevezetés	5
I. Ward Mária születése – fiatal évei és szerzetesi hivatása	9
II. Mária St.-Omer-ban a klarisszák kolostorába lép – klarissza-kolostort alapít Flandriában az angol leányok részére – visszatérése Angolországba.....	12
III. Mária megalapítja St.-Omer-ben a Mária-intézetet – Első társai	15
IV. Mária elfogadja Szt. Ignác szabályait – benyújtja az új kongregáció tervét V. Pál pápának	18
V. Alapítás Lüttichben – üldözés Angolországban – Mária fogsága.....	21
VI. A kölni és trieri házak alapítása – az első találkozás Domenico di Gesù e Maria atyával – Mária emlékirata XV. Gergely pápához – házat nyit Rómában – nővérének, Ward Borbálának szent halála.....	22
VII. Új alapítások – kihallgatás VIII. Orbán pápánál – Ward Mária utazása Münchenbe – az intézet feloszlata és Mária fogsága	26
VIII. Orbán pápa elrendeli szabadon bocsátását – visszatér Rómába – Orbán pápa jóakarata és kegyessége Mária és társai iránt – újra kezdi művét – Angolországba megy	33
IX. Polgárháború – Mária letelepszik Hutton Rudby-ban – utolsó betegsége és halála.....	39
X. Mária társai folytatják művét – Babthorpe Mária és Poyntz Mária első általános elöljárók – az intézet szabályait XI. Kelemen pápa 1703-ban helybenhagyja – XIV. Benedek bullája – szekularizáció – az intézet helybenhagyása IX. Pius által – X. Pius pápa dekrétuma.....	43

WARD MÁRIA

Tudomásul

Ez az életrajz, mint Ward Máriának 1885 óta megjelent más életrajzai, főképpen Chambers Mária Katalin nővérnek Coleridge jézustársasági atya által kiadott műve után készült.

Köszönet de Courson grófnőnek ama szíves engedelméért, hogy *Episodes des Persécutions d' Angleterre* című művének Ward Máriára vonatkozó érdekes adatait felhasználhassuk, amelyekből bőven merítettünk ez „élet” megírásában.

Nyilatkozat

VIII. Orbán pápa 1625-iki dekrétumának megfelelőleg kijelentjük, hogy mindazzal, amit ez életrajzban Ward Mária és mások életéről és erényeiről írtunk, semmiképp sem akartunk eléje vágni a szentszék ítéletének, hanem mindenben alávetjük magunkat az egyház főhatóságának.

Bevezetés

Ward Mária e rövid életrajzának közzététele kiválóan időszerű. Legújabbban a szerzetesek szent kongregációjának dekrétumával X. Pius pápa ő szentsége megengedte a bold. Szűz Mária intézete tagjainak, akik a világ minden részében találhatók, hogy ismét alapítójuknak nevezhetik Ward Máriát, ami az elmúlt százhatvan évben nem volt nekik megengedve.

E jámbor és hős asszonynak itt egyszerűen és röviden elbeszélte „élete” nem kíván sem előszót, sem bevezetést. A tények ismeretese az angol nyelven már megjelent „életrajzokból”, de nem árt azok ismétlése, s bizonyára épülésére szolgálnak és fölkelik érdeklődését azoknak, akik a következő lapokat elolvassák.

Ward Mária története igazán lebilincselő: teljességében és megható voltában majdnem fölér a görög tragédiával, mert megvilágítja egy tizenhetedik századbéli, egyeneslelkű és hős angol hölgy komoly terveit, egész életén át tartó munkáit, folytonos utazásait, örökös veszedelmeit, szemmel látható sikereit s azután minden szándékának látszólagos kudarcát.

Yorkshire-ben, 1585-ben egy jó családból születvén, korán tudomására jutott Isten abbeli hívásának, hogy valami női szerzetes kongregációt szervezzon, melynek különös feladata ama fiatal angol katolikus hölgyek támogatása legyen, akik oly keserűen szenvedtek az üldöző törvények alatt. Intézetének általa kigondolt tervezetével, azóta mi megbarátkoztunk a modern szerzetesi kongregációkban, de a tizenhetedik század elején az egészen ismeretlen volt az egyházban. Valóban, ő volt az első, aki belátta oly apácák szükséges voltát, akik a keresztény szeretet sokféle, az egyház által sürgetett külső cselekedeteivel foglalkoznak, melyeket jobban elvégezhetnek azok, kik életüket szerzetben az Istennek szentelték, mint a világban élő fizetett munkások. Belátta, hogy lehetséges Márta szorgos munkálkodását Mária benső életével egyesíteni, s a szeretet külső munkáit a kolostortól kölcsönzött módszerekkel lelkiekké tenni,

Abban az időben, mikor Mária meghallotta az Isten hívó szózatát, a szerzetesi élet Angolországban lehetetlen volt a katolikus hit szigorú üldözése miatt, s eszméjét úgy kezdte megvalósítani, hogy a kontinensen rendezett be egy házat. A dolog eleinte várakozásán felül sikerült, s bár az intézet nehézségekkel találkozott, néhány évig növekedett és virágzott, s megnyerte sok egyházi és világi nemeslelkű pártfogó támogatását. De éppen akkor, mikor jogosan remélhette művének megizmosodását, részben az eredeti szervezet természetének helytelen felfogása, amellyel talán egyházi helyzetének félreértése is párosult, s részben sokaknak, akik ezt a szerzetesi élet rendszerében nem kívánatos újjátásnak tartották, a tervezetével szemben megnyilvánult határozott ellenszenv miatt az általa eredetileg megalkotott intézetet VIII. Orbán pápa 1631-ben feloszlatta.

A feloszlátás okai világosan elő vannak sorolva a *Pastoralis Romani Pontificis* kezdetű bullában. Lényegükben a következők: Ward Mária se nem kért, se nem kapott új szerzeteséleti rendszerre semmi helybenhagyást a legfőbb egyházi hatóságtól, ami, ha csakugyan úgy volt, oly mulasztás részéről, amelynek végzetessé kellett válnia tervezetére, ha egyszer észrevették azok, akik nem helyeselték. Azután a pápa úgy fogta fel, hogy az általános előjáró ünnepélyes szerzetesi fogadalmakat vesz ki minden egyházi fölhatalmazás nélkül, ami világosan ellenkezett a kánoni törvénnyel és az egyház folytonos gyakorlatával. Végül alapos okokból szükségesnek tartotta, hogy apácái ne legyenek alávetve a szigorú klauzúrának, amit a tridenti zsinat jónak látott minden női kolostortól megkívánni, s amely engedékenységen igen sokan megbotránkoztak. A pápa tehát hosszas halogatás és érett megfontolás után ezek alapján kimondotta az intézet feloszlását s az ily föltételek mellett tett fogadalmakat semmiseknek és érvényteleneknek nyilvánította. De a híres bulla egyik záradéka utat látszik mutatni az intézet újjászervezésére oly alapokon, amelyek míg egyrészt éppúgy előmozdítják Ward Mária céljait, másrészt megegyeznek a fennálló törvényekkel; s

csakugyan, ez alapelveket majdnem azonnal elfogadta az alapító és néhány társa a kongregáció újjáalakításában. A pápa tanácsa az, hogy akik a felosztatott intézet tagjai közül mint *quasi* szerzetesnők óhajtanak élni, de távol tartva magokat azoktól, kik a kárhoztatott életmódhoz ragaszkodnak s kerülve mindent, amit ő cenzúra alá vetett, „megteheti az egyházmegyei hatóságnak tartozó engedelmesség mellett” és „egyszerű fogadalmakkal”. Kétségtől nehéz teljesen megérteni VIII. Orbán pápa e kárhoztatásának indító okait, de szerencsére ez nem is szükséges a tárgy fejtegetéséhez. Annyi bizonyos, hogy Ward Mária tervét ismerték Rómában, s hogy teljesen és nyíltan a szentszék elé volt terjesztve. A pápát nem egyszer kérték, hogy az egész tervezetet vizsgálja meg és mondjon fölötté ítéletet. Így már 1616-ban intéztek a vizsgálat és helybenhagyás végett V. Pál pápához kérvényt, mely részletes leírását adta a Mária által intézete részére tervezett életmódnak, s mely egyebek közt kifejezést ad abbeli kívánságának, hogy a kongregáció tagjait csak egyszerű fogadalmak kötelezzék. E kérvényt Sackville Tamás, az intézet hűséges barátja, vitte Rómába, s a st-omer-i püspök komolyan ajánlotta. V. Pál pápa az ügyet a zsinati kongregáció bíborosainak kezébe tette le, s 1616. április 10-én a püspök Lancellotti bíborostól választ kapott, amelyben ő eminenciája ezeket mondja: „A főmagasságú atyák, tekintettel az ő (ti. a nővérek) legigazságosabb kérésükre, e levél megírását rendelték el ... hogy ön legyen szíves magára vállalni ezeknek az apácáknak legfőbb gondozását és pártfogását ... ha ön őket a főntebb említett támogatásban részesíti, nagyon kedves dolgot cselekszik nemcsak a szent kongregációnak, hanem szentséges atyáknak is”. Ebből eléggé világos, hogy a terv mindjárt kezdetben a szentszék elé volt terjesztve. Ezenfelül az egészet ismerték Rómában és az alapító 1622-ben forma szerint előterjesztette XV. Gergely pápának.

A szerzetesi életnek VIII. Orbán pápa bullájában körvonalozott módját mi most jól ismerjük és teljesen az, amely alapját képezi a modern tevékeny rendek által követett kongregációs rendszernek. VIII. Orbán pápa idejében ez természetesen ismeretlen volt az egyházban, de az utolsó három században számtalan testület magáévá tette, amely annyi kitűnő szolgálatot tett az Istennek és az egyháznak. Ha nem is mindenkinek, de sokaknak, akik nem voltak úgy meggyőződve, mint Mária, az isteni hivatásról, minden reménynek tönkretétele mindennemű tevékeny munkálkodás végét jelentette volna. Máriának azonban, aki kétségtől az erős és bátor asszony szellemével bírt, csak alkalmul szolgált, hogy kimutassa a pápa legfőbb tekintélye iránt való teljes és majdnem hősi engedelmességét és megerősítse őt abbeli szándékában, hogy az intézetet oly módon rendezze be, hogy helybenhagyást nyerhessen. Azonnal újra szervezte ez alapokon intézetét. Első társai közül sokan követték őt, de mások érthetően elhagyták őt és éltek a felosztató bulla adta szabadsággal. Mások pedig, akik ragaszkodni óhajtottak szerzetesi fogadalmaik ünnepélyes voltához, kétségtől más rendekbe lépve, követték a VIII. Orbán pápa bullája által kijelölt utat. De Ward Mária, sok elkedvetlenítés és nehézség ellenére, azonnal megkezdte, magában Rómában intézete újjáalakítását. Segítette és bátorította őt ebben ugyanazon pápa, aki kimondotta első kongregációja felosztatását, és az újonnan szervezett intézet, amelyben mindaz meg lett változtatva és javítva, ami az elsőben kárhoztatva volt, attól kezdve egész napjainkig gyarapodott és virágzott, és miként szent atyánk legújabb dekrétumában mondja, a bold. Szűz Mária ez intézetét Ward Mária oly biztosan szervezte, hogy „a keresztény élet nagyon le van kötelezve.”

De mindez a siker nem termelt nehézség és veszedelem nélkül. A tizenhetedik századnak egészen végén és éppen utolsó esztendejében a különös nehézségeket, melyeken az intézet keresztül ment, és a felosztató bullát majdnem elfeledték. Van egy levél, melyet 1699. október 20-án írt Portington Mária, az intézet legöregebb tagja, akinek emlékezései visszamennek az alapító napjaiig, s amely több okból érdekes. Noailles bíboros kérésére írta a mindelheimi elüljárónak, kérve őt, hogy óvakodjék a felosztató bulla műszavait használni és magát a VIII. Orbán által kárhoztatott hatalommal általános elüljárónak nevezni. E levélben

az író kijelenti, hogy „páratlan alapítójuk a feloszlató bulla kibocsátása óta azt kívánta, hogy ne elöljárónak, hanem mindig csak anyának ismerjék. Továbbá, mikor halálát közel érezte, mást nevezett ki a maga helyére, aki nem mint elöljáró, hanem mint anya kormányzott. Ez Babthorpe Borbála volt, aki akkor Rómában élt. És ő, Babthorpe Borbála, az anyai tisztnek néhány évi viselése után, meghalt és utódja Poyntz Mária lett. Ezek mindenben úgy viselkedtek, mint ahogyan magától az alapítótól (Ward Máriától) tanulták: azaz a bulla erejénél fogva nem volt megengedve másként cselekedni. És ez a Poyntz Mária, mikor szintén közel volt halálához, és megkérték, hogy nevezzen ki valakit elöljárónak, azt felelte: «Isten ments, hogy olyasmit tegyek, amit a pápa eltiltott», és” – teszi hozzá az író – „erről tanúskodhatom, mert jelen voltam.” Ez okirat főképpen azt bizonyítja, hogy az intézet első tagjai Ward Máriát kétségkívül alapítójuknak tartották, s hogy ő és utódai lelkiismeretesen végrehajtották a feloszlató bullát az újonnan szervezett társaságban. Az a tény, hogy Máriát alapítójuknak tartották, igen fontos XIV. Benedek pápa bullájának körülményeit tekintve, amely a fenti levél után körülbelül öt év múlva jelent meg. De már ez idő előtt, az intézet szabályait ünnepélyesen helybenhagyta XI. Kelemen pápa, aki e célból 1703. június 13-án bocsátott ki egy brevét. Habár ez okirat nem említi Ward Máriát, de előadja a körülményeket, amelyek közt az intézet létrejött, s melyek nem hagynak fenn kétséget az iránt, hogy az általa alapított testület hagyatott ekként jóvá. Érdemes idézni egy részt e pápai okirat bevezetéséből: „Kedvelt fiunk, Miksa Emanuel, bajor herceg s a római szent birodalom választó fejedelme”, mondja a pápa, „nemrég tudomásunkra adta, hogy bizonyos katolikus hölgyeket, nemes angol nőket, száműztek hazájukból gyűlöletből a katolikus hit iránt, mely ott üldözést szenved. Ezek nemcsak barátságos fogadtatásra találtak boldog emlékü Miksánál, az előbb említett Miksa Emanuel nagyatyjánál, akkor szintén bajor hercegnél és a római birodalom választó fejedelménél, hanem az ő szíves és nagylelkű segítségével házat vagy konventet is nyithattak országában. Itt éltek ők s időről időre más hölgyek is csatlakoztak hozzájuk egész napjainkig. Mindig közös életet éltek, és így élnek a megyés püspök joghatósága alatt, s lelkük nagyobb megszentelésére tisztaságot, szegénységet és engedelmisséget fogadnak, míg a felebaráti szeretet gyakorlásaként fiatal leányok képzésének, oktatásának és nevelésének szentelik magokat.”

Szabályainak e helybenhagyása után az intézet tovább virágzott és gyarapodott számban, folytatta a jó cselekedetek gyakorlását, és talán megengedjük, kelleténél nagyobb buzgalommal és szeretettel tisztelte alapítójának, Ward Máriának nevét.

De 1747 körül nehézségek merültek föl, amelyeknek természetével itt nem szükséges behatóbban foglalkozni, az augsburgi püspök és az intézet elöljárói között. A megoldást a szentszékre bízták s a szent kongregáció előtti tárgyalás folyamán a szerzetesnők, úgy látszik, azt állították, hogy intézetüket Ward Mária alapította, s hogy az sohasem volt kárhoztatva vagy feloszlatva; míg másrészt a püspök azt igyekezett bizonyítani, hogy csakugyan Ward Mária alapította, de VIII. Orbán pápa egészen és teljesen feloszlatta őket. E feloszlátás ellenére, mondotta, e szerzetesnők vakmerően folytatták a közös életet, s annak kijelentését kérte a szentszéktől, hogy az intézet sohasem volt helybenhagyva, vagy a feloszlató bullával eltöröltetett, s hogy a szabályoknak 1703-iki helybenhagyása által XI. Kelemen még csak hallgatagon sem helyeselte VIII. Orbán pápa ítéletének visszavonását.

Abban az időben, mikor e nehézségek a szentszék legfőbb tekintélyének döntése elé kerültek, az uralkodó pápa XIV. Benedek volt, akinél nagyobb kánonjogász nem ült a pápai trónon. A vitás kérdések eldöntésében komoly nehézséggel állt szemben, s az 1749. április 30-án kelt *Quamvis justo* kezdetű bulla, mely ítéletét magában foglalja, igen nagy fontosságú és tanúságot tesz bölcsességéről és éleslátásáról. Az intézet megmentésére a pápa kijelentette, hogy úgy, amint akkor létezett, nem volt ugyanaz, amelyet VIII. Orbán pápa feloszlattott. Ez, mint láttuk, történetileg helyes, a szó legigazibb értelmében, mert Ward Mária, azonnal alávétvén magát a feloszlató ítéletnek, helybenhagyott alapon újra szervezte a kongregációt.

De látván, hogy a félreértések és nehézségek forrása abban a tényben rejlik, hogy Ward Mária alapította az intézetnek mind a két formáját, s a kettő közti különbséget figyelmen kívül hagyták úgy az augsburgi püspök, mint magok a szerzetesnők, a pápa messzelátó bölcsességében helybenhagyta a szerzetesek és püspökök kongregációjának 1748. június 21-én tartott ülésén hozott ítéletet, mely kimondotta, hogy Ward Mária nem nevezhető alapítónak. De XIV. Benedek pápa bulláját tanulmányozva, lehetetlen nem látni, hogy a pápa nem történeti tényt állapított meg, hanem óvatosság okából tilalmat adott ki. Meg akarta védelmezni az intézet tagjait a püspök ama kérelme ellen, hogy, mivel Ward Máriát tartják alapítójuknak, s mivel az ekként alapított testület kárhozható és feloszlatva lett, jelentse ki, hogy létezése nem törvényes és meg kell szűnnie. A pápa úgy oldotta meg a kérdést, hogy utasította a szerzetesnőket, hogy ne nevezzék Ward Máriát alapítójuknak, s kijelentette, hogy az akkor létező intézet nem az, amely feloszlatva lett.

Az erre vezető óvatossági és hasznossági indító okok rég elvesztették jelentőségüket, s azért X. Pius pápa ő szentsége jónak látta a tilalmat 1909. április 6-án visszavonni, s ismét megengedni, hogy a bold. Szűz Mária intézetének tagjai Ward Máriát alapítójuknak nevezhessék.

Gasquet apát

I. Ward Mária születése – fiatal éveit és szerzetesi hivatása

Ward Mária született 1585. január 23-án Mullwith-ben, a York-grófságban. Úgy atyja, Marmaduke Ward of Newby, mint anyja, Ursula Wright, rokonságban voltak a grófság ama nemes családjaival, amelyek a legkegyetlenebb üldözések idején állhatatosan ragaszkodtak a katolikus valláshoz.

Angolországban igazán mély gyökereket vert a családi büszkeség és a tekintélytiszteltetés. A feudális kor hagyományai még élnek az országban; s különösen élnek és virágoznak a régebbi családokban. Sok olyan van, amelynek eredete visszanyúlik a norman hódítás idejébe, vagy még előbbre, s a nemesi jószágok birtokosai között még vannak olyanok, akiknek ősei a tizenharmadik században részt vettek a keresztes háborúkban. S az ősi név, mely hajdan összegyűjtötte híveiket a palesztinai csatamezőkön, több nekik és nagyobb büszkeség forrása, mint valami nemesi oklevél. Az angol minden vállalkozása mellett is bármely nemzetnél jobban megőrizte a társadalmi és politikai forradalmak között azoknak szokásait és szellemét, akik előtte éltek, s hűségesebb a múlt hagyományaihoz és emlékeihez.

Ward Mária mindkét szülőjének családja szintén egy-egy példánya volt a most említett családoknak. Az atyjáé száraz eredetű volt, mely a York-grófságban a norman hódítás előtt telepedett le. Az anyja sem kevésbé régiekből származott; s mindkettő éppúgy kivált az igaz hithez való ragaszkodásával, mint tiszteletreméltó nevével.

Mikor a gyermek, akinek történetét elbeszéljük, a napvilágot először megpillantotta, a Szentszék iránt való tiszteletükről ismeretes szülei elszigetelt és visszavonult életet éltek mullwith-i jószágukon, nem messze Ripon városától, ekként igyekezvén némileg megszabadulni a zaklatásoktól, melyeknek az igaz vallás hívei ki voltak téve.

Abban az időben a York-grófság katolikusait lord Huntington-nak, az északi tartomány elnökének, kormánya szorongatta; s Mária alig volt egy éves, mikor a yorki börtönök kapui minden korú és rangú asszonyok befogadására megnyíltak. A gyermek nagyanyja más hős hitvallókkal együtt már ott volt, s mikor tizennégy évi rabság után családjához visszatérhetett, gyengéd szeretetet hozott magával azok iránt, akiknek szenvedéseiben osztozott. Még alig öt éves kis unokáját a gondjaira bízták, s ez tőle sok oktatást kapott az igazi felebaráti szeretetről, már mint gyermek megtanulván pénzt és élvezeteket feláldozni az elnyomott katolikusok segítségére. Olvassuk, hogy egy nap odaadta céljukra néhány kedvenc csibéjét, melyeket maga nevelt és gyermek módjára nagyon szeretett.

A szentéletű nagyanyja társaságában Ploughland-ben töltött évek mély benyomást tettek lelkére és bőséges gyümölcsöket teremtek későbbi életében. Öt teljes évig részesült Mária abban a megbecsülhetetlen előnyben, hogy a hősiesség iskolájában olyan nevelte, aki maga is nemesen megvallotta a hitet hosszas fogságában; s az állhatatosság e példáját látva, megtanulta megvetni a földi javakat, szabadságot, gazdagságot, sőt magát az életet. Míg ekként a gyermek lelke a földi örömeiről való lemondásban gyakorolta magát, eszét megnyitották a tanulmányok, és annyira elsajátította a latin nyelvet, hogy később eredetiben olvashatta a nyugati egyházatyák műveit. 1595-ben Mária visszatért családjához, ahol két fivér és bárom nővér várta: János, György, Borbála, Terézia és Erzsébet, mindnyájan nemes és kiválasztott lelkek, akik később, mint látni fogjuk, egynek kivételével az Isten szolgálatára szentelték magukat mint szerzetesek. György a Jézus társaságába lépett; Borbála csatlakozott Mária nővérehez, elválhatatlan társa lón és legnagyobb segítségére volt munkájában; Terézia még egészen fiatalon a karmeliták közé állt be, s egy rendházat alapított Lengyelországban; Erzsébetről kevés adat maradt fenn, de annyit mégis tudunk, hogy ő is a legjobb részt választotta.

A régi katolikus családokban, amelyeknek hitét folytonosan erősítette az üldözés, igen gyakori volt a szerzetesi hivatás. Az akkori katolikusok a keresztnél árnyékában nőttek föl és nevelődtek. Ifjúságukat – amely más időkben az ábrándok és arany álmok kora – váltakozó jólét és kegyetlen igazságtalanságok között töltötték el; s nemeslelkűségükben az Isten hívására készek voltak elhagyni a világot, melynek gyarlóságát és csalárdságát korán megtanulták megvetni.

Otthonának magányában Mária igen hamar jeleit adta korai jámborságnak s a bold. Szűz iránt való nagy tiszteletnek. Már akkor, mikor még nem volt képes egyedül járni, megóvta őt egy komoly esés következményeitől Jézus szent nevének hatalma, melyet anyja segítségül hívott, s ez a szent név volt a gyermek első szava. Benső örömet érzett, mikor a bérnálóskor a Mária nevet kapta a Janka névhez, melyet a keresztségben nyert, s még mint gyermeknek atyja házában alkalmát volt megmutatni nagy bizodalma a bold. Szűz pártfogásában, nyugodtan tovább imádkozván térdelve az olvasót, mikor a ház lángokban állt. A csodálatos gyermek legzsengőbb éveiben komoly készséget árult el a bűnbánatra és imádkozásra, s bátorsága, mellyel a katolikus hitet megvallotta, rendkívüli volt. Valóban, a vértanúk kitartása és erőssége lakozott az alig tíz éves gyenge gyermekben. Ezeken a nagy erényeken kívül Ward Mária nagy természetes adományokkal is meg volt áldva. Méltóságos és szép külső, eleven értelemmel és igéző s kedves modorral párosulva, hízelgett atyja büszkeségének s megnyerte mindenkinek szeretetét és csodálatát. Körülbelül tizenkét éves korában kezét kétszer is megkérték házasságra az akkori idők szokása szerint, amikor a hosszas mátkaság szabály volt. De hiába, mert Mária szívében már égett a vágy, hogy magát az Isten szeretetének és szolgálatának szenteli. Azonközben rettenetes napok következtek a katolikusokra. 1596–1598 években a yorki börtönök számtalan áldozatot követeltek és sok vértanú szenvedett bennük a hitért. Mária atyja, a protestánsok gyűlöletét tapasztalva, elhatározta, hogy családjával Northumberland-be menekül, ahol akkor a katolikusok aránylag békét élveztek. De kis leányát féltve a szigorú éghajlattól, elvitte őt egyik rokonához, Lady Ardington-hez. Ez a főrangú hölgy, aki Yorkban fogságot szenvedett a hitért, szemmel látható jámborságánál fogva nagyon alkalmas volt arra, hogy a gyermekben kifejlessze a korábbi évek ájtatos benyomásait. Mária a Nagyboldogasszony és Kisasszony ünnepei közti időt 1598-ban arra használta, hogy angyali buzgósággal készült első szent áldozására. Miután Lady Ardington otthonát Harewell-ben megszentelte, elküldték őt Sir Ralph Babthorpe-hoz és feleségéhez, az anyja unokanővéréhez. A kastély, melyben ezek éltek, majdnem szerzetes ház lehetett volna, oly nagy volt lakóinak rendszeretete és buzgósága. Sok pap talált ott menedékhelyet; urak és szolgák egyaránt minden nap jelen voltak a misén és vecsernyén, és közösen imádkoztak; s mivel hitükért folyton zaklatásnak voltak kitéve, azt napról-napra erősíteni igyekeztek elmélkedés és ájtatossági gyakorlatok által.

Azonkívül a hűségnek csodálatos példája volt előttük a háziasszonyban, Lady Grace Babthorpe-ban, aki néhány évvel előbb a tanács elé idéztetvén és megkérdezettvén, hogy hány misét hallgatott, nemes bátorsággal megvallotta, hogy annyit hallgatott, hogy nem tudja azok számát. Az elnök, e felelettől felfigyelve, börtönbe küldte őt, ahol hosszas és szigorú fogsággal fizetett bátorságáért.

Mária ez időben tizenöt éves volt, és szükségtelen mondani, hogy mily nagy és jótékony befolyással volt reá ez a bátor lélek, aki egy ideig anyja helyett anyja volt. A vendégszerető házában Mária ama barátság tiszta és szent örömeit élvezte, amely őt Borbálához, Lady Babthorpe legfiatalabb leányához fűzte. Kedves, vidám, őszinte és jóindulatú jelleme mindenkinek kedvencévé tette Máriát, különösen szentéletű unokanővérének. Az isteni szózatnak engedelmeskedve, mely tökéletesebb életre hívta őt, természetének minden erejével igyekezett legyőzni hibáit, s mivel szerfelett érzékeny volt, minden alkalmat felhasznált, hogy magát mindenki előtt megalázza. Az Isten megjutalmazta nemes

törekvéseit, eltöltvén lelkét szent és örömteli vidámsággal, mely második természetévé lőn, mely sohasem hagyta el őt egész életén át, a legnehezebb körülmények közt sem.

Azonközben a szerzetes élet iránt való vonzalma növekedett s minden nap erősebb lőn. De az idők olyanok voltak, hogy meg volt fosztva a lelki segítségtől, mely őt elhatározó lépésre vezette volna, s Mária kénytelen volt egyedül az Istennel megvizsgálni hivatását. Kínos és nehéz dolog volt ez, amennyiben Angolországban a szerzetesházak mind el voltak törölve, s aki kolostorban akart szolgálni az Istennek, kénytelen volt elhagyni otthonát és az országot. Az Isten időközönként mégis küldött segítséget valamely érdemes pap személyében a vezérfonál keresésében magára hagyatott léleknek; köztük Mush atyát, egy igazán szent férfit, aki égő vágyat ébresztett benne a vértanúk nyomdokainak követésére, akiknek szenvedéseit az Isten szeretetével telt szív mohóságával hallgatta. Eszébe jutott, hogy egyik rokona, Francis Ingleby, apostoli munkáit a legdicőségesebb vértanúsággal koronázta, s azt óhajtotta, hogy Krisztus annyi tanítványához hasonlóan vérét onthassa a hitért és méltónak találtsák az Ő ügyéért meghalni.

De e hősie vágyak közepette az Isten megmutatta neki és értésére adta, hogy az ő vértanúságának egészen más természetűnek kell lennie. Érezte, hogy lassú és hosszantartó halálra, hosszadalmas és rejtett áldozatra, valami ismeretlen szenvedésre és küzdésre van hivatva, melyet egyedül és másoktól észre nem véve kell elviselnie.

Kora ifjúságától fogva hozzá volt szokva, hogy imádkozás közben az Istentől bizalmas kinyilatkoztatásokat és sugalmazásokat kapjon, amelyek életszabállyá lettek ránézve, és szívének az volt legfőbb vágya, hogy ennek a kegyelemnek meg tudjon felelni. Az Isten a maga részéről úgy bánt vele, mint szokott a kiválasztott lelkekkel, alávetvén őt ama finom és kínos próbáknak, melyeket ama szíveknek tart fenn, akik nagy elmélyedéssel vesznek részt az ő szomorúságaiban, sötétségben hagyván őt hamis vádak, félreértések és ellenmondások közepette; megengedte, hogy szigorú, rosszakaratú ítéleteket kelljen elviselnie, de mindig támogatta őt a szeretet és bizalom bizonyos vidám érzetével az iránt, akinek magát szentelte, s akinek imádandó akarata folyton irányadó volt minden cselekedetében. Az Istenbe vetett határtalan bizalma – az ő ereje és öröme –, nagy egyszerűséggel párosulva, alkotta jellemvonását erkölcsi magaviseletének és titkát vonzó erejének. Mária erős volt, s a tökéletességnek és bűnbánatnak kedvelője, de tudta azt is, hogyan legyen mindene mindenkinek és nyerjen meg lelkeket az Istennek, szeretete központjának.

Atyja, bár tudomása volt szent vágyairól, s igen jól ismerte ezek vonzó erejének nagyságát, mégis megpróbálta rábeszélni Máriát, hogy sokkal többet használhat a világban, mint kolostorban. Már házasságot tervezett számára Edmund Neville-lel, terjedelmes birtokok örököseivel a westmoreland-i grófságban, s a szerzetesi hivatásával szemben tanúsított ellenszenvét azzal igazolta, hogy rámutatott arra a tevékenységre, amelyet Mária egykor hivatva lesz hitsorsosai védelmében kifejteni, amiben hatalmas segítőre talál Edmund Neville-ben. De Mária gondolatai és vágyai sokkal lelkiebbek voltak, hogysem tisztán világi tekinteteknek engedhetett volna; s atyja habozva és megzavarodva, de nem meggyőzve, elhatározta, hogy elviszi őt Londonba, megtudni egy nagyon erényes jezsuita, Richard Holtby, véleményét.¹ Az utóbbi eleinte osztozni látszott Mária atyjának nézetében; Mária azonban állhatatosan megmaradt amaz elhatározása mellett, hogy az Isten hívását követi, és jövőjét az ő isteni vezetésére bízva, szünet nélkül imádkozott, míg végre az, ki, mint a zsoldos mondja, „eledelt ad alkalmas időben”, akként intézkedett, hogy a kívánt világosság fényt árasztott sok megpróbáltatást szenvedett lelkére. Egy nap Holtby atya, mikor a szentmise áldozatot mutatta be e gyónója jelenlétében, oly világos kinyilatkoztatást kapott az

¹ Richard Holtby született Yorkshire-ben, a Társaságba lépett 1583-ban és meghalt 1640-ben, miután ötven évig misszionáriuskodott Angolországban. Híres volt nagy bölcsességéről és kipróbált erényességéről.

ő hivatását illetően, hogy a nyert világosság hatása alatt ezt mondta neki: „Többé már nem akadályozhatom szándékait; ellenkezőleg minden erőmből elő fogom segíteni, hogy azokat megvalósítsa.” A szent pap döntő szavai véget vetettek Mária atyja ellenkezésének; sőt még Edmund Neville is fölismerte világi reményeinek megsemmisülésében az Isten szavát, mely tökéletes életre hívta őt; pap lett és jezsuita, s negyven évig munkálkodván a lelkek üdvén Angolországban, a fogság szenvedéseinek esett áldozatul, s előhaladott korban halt meg, mint hős hitvalló. Ez új győzelem után Mária azzal foglalkozott, hogy Angolországon kívül szerzetes házat találjon, amely őt befogadná. Az Isten forró vágyat keltett benne a tökéletesség iránt és azt a folyton növekvő óhajást ébresztette benne, hogy a legszigorúbb rendben szentelje magát neki, ahol a legnagyobb önmegtagadás gyakorolható; de nem adta meg neki, hogy egyikbe jobban kívánozzék, mint a másikba. Azért elhatározta, hogy St. Omer-ba, Flandriába megy, ahol abban az időben a katolikus Albert és Izabella uralkodott. Ott, hol egy egész angol katolikus gyarmat gyűlt össze a híres jezsuita kollégium körül, akarta kedve szerint megvizsgálni a különféle szerzetesrendeket és választani. De nem volt könnyű dolog ama napokban Angolországot elhagyni. A hajóskapitányok, akik katolikus nőket és gyermekeket szállítottak ki az országból, annak a veszélynek tették ki magukat, hogy hajóikat elkobozzák, s abban az időben, mikor Mária el akarta hagyni Angolországot, a legszigorúbban felügyeltek az induló hajókra. Azért egy ideig várt a kedvező alkalomra, míg végre elvitorlázott bizonyos Bentley Katalin pártfogása mellett, aki abban az időben, úgy látszik, gyakran tett hasonló szolgálatot Belgiumba vagy Flandriába utazó fiatal leányoknak. A kevés jegyzetben, melyet Mária az elüljárók iránti engedelmességből írt, elbeszéli, hogy a nagy örömet, melyet mindaddig érzett, elutazásakor a legnagyobb gyötrellem váltotta föl. „Sötétség vett körül”, mondja, „s aggódva kérdeztem magamtól, hogy melyik szerzetesrendbe lépjek be. Ily lelki állapotban tettem meg a tengeri utat s érkeztem St. Omer-ba.”

Ekkor a természet és kegyelem közti kínos küzdelmeknek egész sorozata támadt a nemes lélekben, amelynek egymás után a leghevesebb csatákat kellett az emberi érzelmekkel megvívnia. A gondolat, hogy el kellett válnia szüleitől, testvéreitől és gyermekkori barátaitól, párosulva azzal a tudattal, hogy e kedvesei folytonos halálos veszedelemben forognak, szerető szívét marcangolta és kimondhatatlan keserűvé tette a gondolatot, hogy mindentől, amit szeretett és kedvelt, örökre megváljék.

Mindazonáltal nemsokára lebilincselte őt St. Omer bája híres St. Bertin apátságával, a csodatevő Boldogságos Szűz oltárával és számtalan kolostoraival. Mária, ki eddig ahhoz volt szokva, hogy minden nyilvános istentisztelet el volt tiltva, itt egészen új vallásos légkört talált, s most szívta először szabadon a katolikus élet éltető levegőjét.

II. Mária St.-Omer-ban a klarisszák kolostorába lép – klarissza-kolostort alapít Flandriában az angol leányok részére – visszatérése Angolországba

Abban az időben, mint már említettük, St. Omer Németalföldre tartozott, melyet 1598 óta nagyon bölcsen kormányzott Izabella Klára Eugénia infánsnő,² II. Fülöp spanyol király leánya. Az angol katolikusok nagy számban telepedtek itt le, ide vonzotta őket – különösen a fiataliságot – a jezsuita-kollégium jól megérdemelt hírneve. Máriát várták, mert Angolországból sok levél jelezte érkezését. A szerzetesség utáni vágya, kételyei, hogy melyik

² Izabella Klára Eugénia II. Fülöp legidősebb leánya. Unokafivéréhez, Albert osztrák főherceghez ment férjhez, s házassági hozományul kapta Németalföldet, melyet szelíden és bölcsen kormányzott.

rendbe lépjen be, jeles tulajdonságai és szilárd erényei sokak előtt ismeretesek voltak, s a St. Omer-ben lakó szegény klarisszák vagy kolétások remélték, hogy ily tehetséges és erényes egyént megnyerhetnek szerzetüknek. De Mária a szerzetes élet révébe csak hosszú és nehéz megpróbáltatások után juthatott el. Az Isten szándékai mindenkre nézve különbözők, s némelyeknek már kezdetben bőséges világosságot nyújt a részükre kijelölt út követésére, míg másoknak várakozniuk kell a világosságra s hosszú ideig, sötétben és lelki szenvedések közt kell keresniük az utat. Mária e fájdalmas megpróbáltatásoknak kitett lelkek közé tartozott. Az Isten megengedte, hogy az első gyóntató, akihez fordult, tévesen ítélte meg gyónójának igazi hivatását, és sürgette, hogy lépjen be a szegény klarisszák kolostorába. A gyóntatója szavára hűségesen hajló Mária alázattal követte a kapott tanácsot, s a természetében rejlő buzgalommal készült a reá rakott új kötelességek teljesítésére. Máriának föl vételénél a konventbe az apátnő, úgy látszik, inkább a szerzet közvetlen érdekeit tartotta szem előtt, mint az új jelölt lelki tulajdonságait és korábbi nevelését, s besorozta mint kijáró nővért.

St. Omer lakói csodálkozva és bámulva látták a nemes és finom leányt karján kosárral körüljárni s ajtóról ajtóra koldulni a mindennapi kenyeret szegény és nagyszámú szerzete számára, kiteve gúnyolódásoknak és megvetésnek, melyekben igen gyakran része volt a kért alamizsna helyett. Barátai és rokonai nem csináltak titkot abból, hogy nem helyeslik, hogy Mária ily kevéssé magához való foglalkozásra vállalkozott, s lelke mélyén maga is érezte, hogy nem ezt az utat jelölte ki neki az Isten. Ez a szakadatlan házon kívüli munka és tisztán külső foglalkozás teljesen megfosztotta őt a kolostornak nyugodt összeszedettségétől, amelyre vágyódott, s melyért odaadott mindent, amit e világon szeretett és kedvelt.

Egy egész esztendeig kitartott, de utoljára elüljárói belátták, hogy példás életű jelöltjüknek nem ez az igazi hivatása. Mária maga elmondja jegyzeteiben, miként történt, hogy megpróbáltatásai közepette mintegy fénysugárt kapott, mely eloszlatta az őt körülvevő sötétséget.

Ez 1607. május 12-én, Nagy Szent Gergely ünnepén történt, aki életében oly nagyon szerette és segítette az angolokat. Mária az ő pártfogását kérte küzdelmeiben, mikor hirtelen égő vágy szállta meg, hogy valamit tegyen Angolországért. De ez a sugallat nem volt nagyon határozott, s Mária tovább imádkozott, hogy az Isten szent akaratát világosan láthassa, s azonnal megfogant benne az eszme, hogy egy klarissza zárdát alapít angol leányok számára. Gondviselészerűleg ugyanakkor történt, amiben szabad nekünk Isten különös szeretetének, melynek tárgya volt, megnyilatkozását látni, hogy Soto atya, a ferencrendiek általános biztosa, a zárdát meglátogatván, Máriát magához hívatta, s mielőtt ez beszélhetett volna, így szólt hozzá: „Leányom, ez az élet nem önnek való; válasszon más utat, én, amennyire csak tőlem telik, segítségére leszek.” Ward Mária e szavakat úgy fogadta, mint az Isten ígét, elhagyta a szegény klarisszákat, s buzgalommal szentelte magát az új műnek, melyre égető szükség volt, mert a szerzetesi hivatás Angolországban folytonosan növekedett. Maga az üldözés magasabb dolgok felé irányozta a lelkeket, s mindennap lehetett látni egy-egy fiatal leányt Franciaországban vagy Belgiumban valamely zárda ajtaján kopogtatni. De a tapasztalás bebizonyította (s az amaz időkből fennmaradt feljegyzések is megerősítik), hogy az angol tagoknak, bár az egyforma élet és a testvéri szeretet kötelékei összefűzték őket a flamand szerzetes házak lakóival, nehéz volt az idegen szokásokat, életmódot, táplálékot és véralkatot megszokni. Azért a brit származású szerzetesnők részére zárdákat alapítani csaknem szükséges volt.

Lady Percy, Boldog Percy Tamás, northumberlandi herceg leánya, már berendezett Brüsszelben egy zárdát az angol bencésnök számára. Hasonló körülmények között, Mária is indítatva érezte magát arra, hogy házat nyisson azok számára, akik Assisi Szt. Ferenc szabályait óhajtották követni. A dolog nem ment minden nehézség nélkül. A fiatal alapító csak huszonkét éves volt, idegen egy idegen országban, nem volt más erkölcsi súlya, mint amelyet szentsége és személyének ellenállhatatlan varázsa adott neki, melyről kortársai nem

győztek eleget beszélni. Mindennek ellenére, s azzal az egyszerűséggel és bátorsággal, mely oly gyakran jellemezte eljárását későbbi életében, miután biztosította magát a püspök jóváhagyásáról, a jezsuiták segítségéről és az uralkodó főhercegi pár pártfogásáról, maga jelentkezett az udvarnál, mert az ügyet személyesen kellett ő fenségeikkel megbeszélni.

Izabella, az értelmes és jámbor fejedelemasszony, hamar megszerette és megértette Máriát, és közreműködésével megalakult St. Omer-ban az első ház az angol szegény klarisszák számára Lee Rogér atya igazgatása alatt, s azután 1609-ben állandóan áthelyeztetett Gravelines-be, egy Mária hozományán vett házba. Ez a ház az erények és szentség otthona lőn. Az intézet elterjedt Rire-ben, Rouen-ban és Dunkerque-ben; ennek a négy háznak tagjai végre Darlington-ben találtak menedéket, mikor a francia forradalom borzalmai kiűzték őket Franciaországból. Ekként a szegény klarisszáknak most is fennálló darlingtoni zárdája voltaképpen Ward Mária alapítása.

Mária műve ajtót nyitván az áldozati élet után epedő sok léleknek, az lett volna természetes s minden emberi előrelátással megegyező, hogy most már ő maga is megtalálja a lelki békét, a belső nyugalmat, amelyre törekedett, s megnyugodjék abban a tudatban, hogy végre megtalálta az utat, amelyen tovább kell haladnia. De az Isten útjai kifürkészhetetlenek, s a teremtményeivel való bánásmódja gyakran ellenkezik azok rövidlátásával. Mária nem lehetett szegény klarissza, és lelke teljes sötétségében jövőjét illetőleg nagy kétkedés, habozás és aggasztó bizonytalanság korszakát élte át. Igaz, hogy néhány hónapig lelki nyugalmat élvezett Szt. Klára tizennégy leánya társaságában, akik az ő buzgalmának és bőkezűségének köszönhették a boldog szerzetesi otthont, amellyel most bírtak. De május 2-ikán hirtelen az az erős meggyőződés támadt benne, hogy, saját szavai szerint: „Nem lehetek Szt. Klára rendjének tagja, hanem más valami. Hogy mi légyen ez, nem láttam, sem el nem képzelhettem, legföljebb annyit, hogy az valami jó s amit az Isten akar.” Eszköz volt az Isten kezében, hogy nővéreit támogassa a hitben, s most, hogy munkája be volt fejezve, megmutatta neki, hogy célja vele nem olyan, mint azok hitték, akiket ítéletükben csak külsőségek vezetnek.

Mária a következőképp beszéli el, ami ez alkalommal történt: „Négy vagy öt hónapot töltvén e helyen és e gyakorlatok között, s nagy lelki békének és belső vigasztalásnak örvendvén, a többi testvérek között dolgoztam Szt. Atanáz napján, május 2-án, délelőtt tíz óra körül, Szt. Ferenc kordáit készítve a szerzetesek számára, és amint minden egyesnél szoktam tenni, magamban a Bold. Szűz litániáját imádkoztam, hogy aki a kordát viselni fogja, sohase kövessen el halálos bűnt, mikor oly természetű dolog történt velem, melyről nem tudtam, hogy mi, s melyet sohasem tudtam magamnak megmagyarázni. Egészen isteninek látszott és oly erővel jött, hogy megsemmisített; erőm elenyészett, s nem volt bennem más működés, mint amelyet az Isten idézett elő; az én számomra csak az maradt teendőül, hogy belsőleg értelmileg lássam, ami velem, akarom vagy nem akarom, történni fog. A szenvedés nagy volt, mert a rám nehezedő hatalom messze túlhaladta erőimet, de még nagyobb volt a vigasztalás, hogy az Isten olyasmire akar használni, ami az ő akaratának legjobban megfelel... Amit mondok, aránytalanul messze van attól, ami ez alkalommal történt, és akik olvassák, semmiképp sem fogják azt úgy megérteni, ahogy szeretném; pótolja az Isten a hiányt, amennyiben ez az ő szolgálatára válik.”

Mária, miként szokása volt, azonnal közölte elöljáróival, ami lelkében történt, és, mint gondolhatjuk, általános rosszállással találkozott, s az egyedüli biztatás, amit gyóntatójától, Lee Rogér atyától kapott, az volt, hogy lelkét megmentheti, akár marad a szerzetben, akár távozik. Mária, kifáradva és elcsüggedve, mély szomorúságba merülve, keserű könnyeket hullatott arra a gondolatra, hogy ő nem való a rendbe.

Azonközben a kolostor elöljárója azt tanácsolta, hogy a legszigorúbb önsanyargatást gyakorolva, igyekezzék legyőzni azt, amit ő kísértésnek gondolt. Mária, minthogy ekként arról vádolták, hogy állhatatlan, hogy a gonosz lélek sugallataival félrevezette, buzgón

imádkozott és a testét sanyargatta a végből, hogy világosságot nyerjen felülről, úgy, hogy, amint megjegyezték, „eleven csontvázhoz lőn hasonló”. Mind hasztalan. Minél többet imádkozott Mária és küzdött a belső szózat ellen, mely máshova hívta őt, ez annál világosabban és erősebben ismételte neki, hogy ezentúl, amennyire tőle telik, Angolországban kell magát a lelkek megmentésének szentelnie; de más szabály alatt és más munkakörben. Végre engedett az isteni sugallatnak s gyóntató atyjának engedelmséggel tisztasági fogadalmat tett és eltökölte, hogy visszatér Angolországba a végből, hogy az Istennek reá vonatkozó szent akaratát teljesítse.

III. Mária megalapítja St.-Omer-ben a Mária-intézetet – Első társai

Mária a legnagyobb szomorúsággal hagyta el St. Omer-t 1609 tavaszán. Csak azok, akik füstbe menni látták legdrágább reményeiket s rég ápolt, a szentély tiszta világosságában megfogamzott terveiket, csak azok érthetik meg, mit érezhetett Mária, mikor megtudta az Isten titokzatos rendelkezését, hogy törekvései látszólag semmivé legyenek. De azt is megtudta, hogy akaratának teljes megsemmisítése által az isteni Mester a szerzetes életet, az embereket és dolgokat illetőleg az ismeret kincstárát nyitotta meg előtte; amely ismeret nemcsak értékes, hanem nélkülözhetetlen volt egy új rend jövőbeli megalapítójának.

Csak kevés adatunk van Mária Londonban tartózkodásáról Angolországba érkezése után. Az idő veszedelmei a legnagyobb okosságot parancsoltak a katolikusoknak és óvatosságot levelezéseikben, ami a történetíróra nem nagyon kedvező. Mindent a titoktartás és rejtély fátyolával kellett borítani, hogy a felfedeztetést elkerüljék. Ily titoktartás föltétlenül szükséges volt, ha emlékezünk a rettenetes büntetésekre, melyek azok feje fölött függtek, akik el voltak határozva, hogy magok és kedveseik részére minden áron megőrzik a hit szent letéteményét.

Mindazáltal, életíróinak hallgatása ellenére, tudjuk, hogy hősünk egy szerény lakásban húzódott meg a Strand-on, s itt kezdte meg apostolkodását szenvedő és hitük miatt üldözött felebarátai között. Nagy befolyást gyakorolt mindenkire, aki hozzá közeledett, amit nemes és megnyerő bánásmódjának, de még inkább lángoló buzgalmának, szerénységének és példás magaviseletének köszönt. Mások iránt elnéző, maga iránt szerfölött szigorú volt, s világi nőnek öltözve, durva darócruhát viselt, melynek szőre húsába fúródott. „Az Isten, mondja hiteles életírója, Winefrid Wigmore, csodálatos hatalmat adott neki a gonosz felett.”

Elbeszéli, hogy egy napon egy protestáns hölgy, egy makacs eretnek, veszélyesen megbetegedett. Néhány katolikus barátjának igyekezetei, hogy jobb belátásra bírják s őt ekként az utolsó nagy útra előkészítsék, eredménytelenek voltak. Mária, aki véletlenül a szomszédságban volt, meghallván a szomorú esetet, bátorságot vett magának őt meglátogatni, s kezét a beteg fejére téve, szokott nyájasságával beszélt vele. Egyszer csak a protestáns hölgy, a jelenlevők nagy csodálkozására, fölkiáltott: „Római katolikus óhajtok lenni, gyónni kívánok.” Gyorsan papot hívtak, akinek oly tisztán, buzgón és bűnbánóan gyónta meg bűneit, hogy a gyóntató épült rajta. Az Isten láthatóan megjutalmazta hűséges szolgálójának buzgó igyekezeteit. Két kálvinista pap megtérése, a segítség, melyet több leánynak nyújtott, hogy Flandriában kolostorba léphessenek, a bátorság, mellyel a hitért fogságra vetetteket meglátogatta, a szent buzgalom, mely azt sugallta neki, hogy szolgálóruhába öltözzék a végből, hogy egy rokonához bejuthasson, akit nagy vigasztalására sikerült megtérítenie – mind tanúságot tesznek e szentéletű hösnő erősségéről, rettenthetetlen bátorságáról, az Istenben való rendületlen hitéről és bizalmáról. Számos életírói egyikének szavai szerint, „éjjel-nappal azon dolgozott, hogy elveszett lelkeket visszatérítsen.”

Ha Máriának Angolországban tartózkodása igen sok lélekre nézve üdvösnek bizonyult, egyúttal a saját lelke is felvilágosítást nyert ama munka voltaképpeni tárgyáról, amelynek magát

teljesen szentelnie kellett. Ennek a munkának közvetetten tárgya, mint tudjuk, az angol katolikusok jóléte volt. Közöttük élve, megismerkedett veszedelmeikkel és kísértéseikkel. Megtudta különösen, hogy mily nehéz rájuk nézve leányaik neveléséről gondoskodni. Szüntelen felügyelet és nyomozás alatt állván, gyermekeiket a kontinensre szállítani mindenféle nehézségekbe ütközött; míg másrészt sokkal veszedelmesebb volt a fiatal lelkekre nézve családjaiknál maradni, ahonnan az anyát minden pillanatban elhurcolhatták és börtönbe vethették. Az ily légkörben való bátorságos életnek alapos vallásos nevelésre volt szüksége, és Mária, mintegy isteni megvilágosításból megértette, hogy nem szolgálhatja a katolikus ügyet jobban, mint ha egy nemzedék erőteljes katolikus nőt nevel fel, akiknek hűsége képes lesz minden kísértésnek ellenállni.

Így lassanként kezdtek kibontakozni Mária igazi hivatásának körvonalai, s a Gondviselés, hogy e nagy munkában segítségére legyen, összehozta őt lelkekkel, akik hasonló vágyakat tápláltak és szerették volna magukat a vallás ügyének és hazájuk javának szentelni. Valóban, már 1609-ben, Angolországban időzése alatt, megtalálta az első segítőt nagy munkájához, a hű, komoly, nemes, bátor társakat, akik az ő vezetése alatt megalapították a Boldogságos Szűz Mária intézetét.

Az olvasó most meg fog ismerkedni a hét fiatal leánnyal, akik Ward Mária köré csoportosultak, akik fiatalságuk ellenére, mindnyájan kipróbált erényességű és valódi jámborságú, az Isten dicsősége iránt szent buzgalommal telt lelkek voltak. Közülük első helyen Poyntz Mária neve érdemel említést. Ez a hasonnevű régi családból származott, meg volt áldva mindazzal, amit legtöbbször szoktak becsülni személyes tulajdonságokban, vagyonban és értelmi tehetségekben. Bár még alig volt tizenhat éves, már megkérte kezét egy régi és előkelő család örököse. A lovag, határozott visszautasítást nyervén, azt kérte, hogy legalább az arcképét bírhasa. Poyntz Mária beleegyezett, de mekkora volt a lovag rémülete, mikor az óhajtott festményt megkapta. Az arc egyik része Mária kitűnő képmása volt, a másik része egy halálfe, s az arctól le a mellig egészen rothadtnak volt ábrázolva.

Ez a képmás oly benyomást tett a fiatal emberre, hogy elhagyta a világot és szerzetes lön.³

Winefrid Wigmore, az első társak másodika, közeli rokona volt Poyntz Máriának, s talán ő volt az, akit Ward Mária legjobban szeretett. Családja hősiessé bizonyítékait adta a hithez való ragaszkodásnak; két nagybátyja inkább a legnagyobb kínokat állta ki, hogysem elhagyja azt; egy másik számkivetésben halt meg Rómában szentség hírében; őt testvére szerzetbe lépett. Ő maga oly tökéletes volt, hogy kora fiatalságától kezdve „kis szent”-nek nevezték, s Ward Mária történetében a legtökéletesebb lemondás és a legbátrabb önfeláldozás példányképe marad.

Rookwood Zsuzsánna, aki Coldham Castle-ban született, akárki másnál többet szenvedett ama sötét napok megpróbáltatásai alatt. Szülei, a hithűségükért szenvedett roppant nagy pénzvesztések ellenére, módot találtak üldözött felebarátaiknak elrejtésére a régi kastélyban, és Zsuzsánna az önmegtagadás és áldozatkészség e légkörében szívta magába a hősiességet, amelynek nem egyszer adta példáját későbbi életében.

Rookwood Zsuzsánnához hasonlóan Babthorpe Borbála is kiváló, jámborságával és értelmével korát meghaladó gyermek volt. Meg kell említenünk, hogy az ő szülei vendégszerető házában töltötte Ward Mária ifjúságának egy részét, amikor Borbála még gyermek volt.

A keresztény hősiesség példányképeinek környezetében ritka okosságoknak s kiváló tapintatnak, nemes léleknek és korához képest szokatlan jellemzőságnak jelei korán mutatkoztak nála. Atyja, sir Ralph Babthorpe, a yorkshire-i leggazdagabb nemesek egyike,

³ Ez az arckép az intézet nymphenburgi (bajorországi) kolostorában van.

mindenét elvesztette a hitért, s a legnagyobb szegénységben halt meg. Anyja, férjének szent halála után, belépett a louvaini ágostonrendi kolostorba, két fivére közül pedig az egyik bencés, a másik jezsuita lett. Borbála nemzetségének örökölt bátorságával ritka kormányzó képességet és meggyőző és ékesen szóló beszélő tehetséget párosított. Későbbi éveiben egyik támasza lett a Ward Mária által alapított intézetnek, aki sokat adott ítéletére és okosságára.

Még egy másik Borbálát is találunk Mária első társai soraiban. Ez saját legfiatalabb nővére volt. Talán kevésbé tehetséges, mint névrokona, Babthorpe Borbála, de azzal a különös bájjal bírt, amely azokat a lelkeket ékesíti, amelyekről a szentírás mondja: „rövid idő alatt tökéletességre jutván, hosszút érő időt töltenek be”. Sok tekintetben hasonlított Mária nővéréhez. Bátor és önfeláldozó, nemes és vonzó volt. Képet adott magáról feltételeiben, melyeket halála után a papírai közt találtak: „Tekintetemnek mindig kedvesnek, nyájasnak, szerénynek és komolynak kell lenni, nagynak kellennem az Istenben, de teljesnek alázatossággal, nem vetve meg semmit, nem adva a legkisebb alkalmat sem olyasmire, ami az isteni felség vagy mások megbántására vezethetne. Társalgásom legyen velős, udvarias, őszinte, és megfelelő azok lelkületének, akikkel beszélek. Arckifejezésem és magatartásom legyen egyszerű, nyugodt és illendő, olyan, hogy mindenki, világi és szerzetes, barát és ellenség, meg lehessen vele elégedve, s én magam megingathatatlanul az Istenben visszavonulva maradhassak.”

Végre, Brown Janka, Jane Dormer, feriai hercegnő közeli rokona, és Smith Katalin egészítik ki a hős lelkek csapatát, melyek arra voltak hivatva, hogy oly művet létesítsenek, melyen sem ellenkező áramlat, bármily erős legyen, sem üldözés, sem ellenkezés erőt ne vehessen. Ezekről igen kevés adatunk van; de annyit tudunk, hogy áldozatkészség és önfeláldozás tekintetében nem álltak nővéreik mögött. A kis csapat legidősebbje huszonnyolc éves volt, s miként Mária, mindnyájan nem közönséges megpróbáltatásokon mentek már keresztül s korukat meghaladó bölcsességgel és erényekkel bírtak. Az az egy vágy lelkesítette valamennyit, hogy magokat feláldozzák az Isten dicsőségére és országuk javára, s telve voltak bizalommal az iránt, aki majdnem öntudatlanul vonzotta őket, hogy megosszák vele életét és terveit. Ez pedig a maga részéről új bátorságot merített nemes önmegtagadásukból és bizalmukból.

Mária szokott őszinteségével és egyszerűségével közölte velük a fölvilágosításokat, melyeket az Istentől kapott, s abbeli meggyőződését, hogy egy kongregáció alapítására van hivatva, amelynek közvetetten célja fiatal angol leányok nevelése, bár még nem tudta, mik legyenek az új szerzetes társulat szabályai és neve, de az isteni Gondviselésre bízta, hogy azokat megismertesse vele. Mindnyájan egyetértőleg biztosították őt amaz elhatározásukról, hogy megosztják vele sorsukat a végből, hogy az Isten művét az ő vezetése alatt végrehajtsák.

Az új rekruták lelki képzésére nem lehetett alkalmasabb légkör a béke és vallási szabadság légkörénél, azért Mária St. Omer-t választotta a csecsemő-intézet bölcsőjéül. Ismerte és szerette a régi flamand várost. Sok barátja volt ott, s Angolország közelsége ily természetű munkához egyik lényeges föltétele volt a sikernek. Hogyan találtak Mária és társai módot a rövid, de nagyon veszedelmes átkelésre, s az angol kormány hivatalnokai éberségének kijátszására? Egyenkint vagy együtt mentek-e?

Nem tudjuk; de mindegy, akárhogy, az Isten, ki nem ismer akadályt, szerencsésen átvezette őket, s mindnyáját együtt találjuk St. Omer-ben 1609 végén egy a „Grosse rue”, újabban „rue Carnot”-ban fekvő házban. Bár megállapított szabályaik még nem voltak, kezdettől fogva nagyon szigorúan éltek a végből, hogy leedsjék az Isten áldását munkájukra, melynek oly nagynak és gyümölcsözőnek kellett lenni.

IV. Mária elfogadja Szt. Ignác szabályait – benyújtja az új kongregáció tervét V. Pál pápának

St. Omer abban az időben teljesen katolikus város volt, s olvasóink könnyen meg fogják érteni a szerető tiszteletet és szívességet, melyben az „angol kisasszonyok” részesültek, amiként Máriát és társait nevezték. Később is ezen a néven voltak ismeretesek; s a kezdetben elsajátított életmód lőn a jövőben szabályuk.

A jámbor flamandok ösztönszerűleg vonzódást éreztek a fővárosukban lakó angol katolikusok iránt s bámulták csodálatos lemondásukat és nagy buzgalmukat. Ezenfelül nem feledték el Mária tartózkodását a kolétásoknál s még élénk emlékezetükben volt a szép, szerény fiatal leány, akit ajtóról ajtóra láttak jární a kolostor szükségleteinek beszerzése végett. Mikor az angol kisasszonyok megnyitották iskoláikat a város szegény gyermekei előtt, népszerűségük különösen gyarapodott. Mária első szándékának megfelelőleg azzal kezdték, hogy bizonyos számban befogadtak fiatal angol leányokat, akiknek szülei aggódva igyekeztek őket országuk zavaros légkörétől távol tartani. De a nővérek száma jelentékenyen megszorodván, Mária, tele hálával az Isten szemmel látható áldása iránt, amely munkájukat kísérte, művének jótéteményeit honfitársain kívül másokra is kiterjeszteni kívánta. Azért szabad iskolákat állított föl, amelyekben, Jean Hendrico, egy st. omeri polgár tanúsága szerint, „kis leányaik az Isten dicsőségére megtanultak írni, olvasni és varni”. Csodálattal beszél a gyenge nőkről, akik életmódjuk által, melyet folytattak, szigorúságot és önmeztagadást prédikáltak. Ha St. Omer lakosainak becsülése és szeretete vigasztalás volt az angol kisasszonyoknak, a püspök jóakaró pártfogása nem kevésbé értékes bátorítás és a leghathatósabb támogatás volt. Kírtató barátja lőn az új intézetnek, és sem előítélet vagy rosszakarat, sem irigy ferdítések vagy gonosz vádak, melyeknek az angol kisasszonyok csakhamar tárgyai lőnek, nem ingathatták meg Mária és első társainak szent és ártatlan élete iránt táplált meggyőződését. Izabella infánsnő szintén nem mulasztotta el becsülni az anyagi és erkölcsi előnyöket, amelyekben ez a mű részesíthette ama leányokat, akik azt igénybe vehették. Mária, mint láttuk, már tapasztalta a fejedelem jóakarát, s intézetét felállítván, azonnal értesítette erről ő felségét. Izabella jóvátagyása és rokonszenve azonban fölkeltette I. Jakabnak a brüsszeli udvarnál levő követe gyanúját. 1613-ban úgy tüntette fel őt, mint bizonyítékát annak, hogy „ő felsége elégedetlen alattvalói itt mily kegyben részesülnek”.

A kis társaság szigorú vezekléseket szabott magára. A földön aludtak, napjában csak egyszer ettek, s csupán a szükséges pihenést engedték meg magoknak. A tagok szaporodásának arányában Mária mindig többet imádkozott, szorgalmasan tanulmányozta az akkor létező kongregációk különböző szabályait, a nélkül azonban, hogy egyik vagy másik iránt különös vonzalmat érzett volna. Barátainak szerető érdeklődése tudtuk nélkül fokozta zavarát. Bámulták ugyan vállalkozó szellemét, de csodálkoztak azon, hogy a jóvátagyott rendek egyikéhez sem csatlakozik, s mindegyik köteletségének tartotta neki az egyházban használt ezt vagy azt a szabályt ajánlani. De Mária, több világosságot nyervén s meggyőződén, hogy a mindenható Isten azt kívánja tőle, hogy hazája üdvén munkálkodjék, aggódva kereste a célja biztosítására alkalmas eszközöket. Mindenek előtt azt akarta, hogy a nővérek, bár fogadalmakkal lekötvé és igazi szerzetesi szellemmel eltelve, de különben szabadon szenteljék magokat a felebaráti szeretetnek ama cselekedeteire, melyekre abban az időben, különösen a leánynevelés ügyében, legnagyobb szükségük volt az angol katolikusoknak.

Az első komoly akadályokkal találkozott a pápai klauzúrában, mely akkor a női szerzeteseknél megkívántatott, s a szerzetesi ruha viselésének kötelezettségében; mind a kettő lehetetlen volt, hol a büntető törvények teljes érvényben voltak. Ezek számtalan nehézségeknek voltak forrásai s okozói a heves ellenzéseknek, amelyek Ward Máriát minden

oldalról körülvették. Az az újítás, melyről Mária gondolkodott, kétségtelenül ellenkezett az egyház törvényeivel, ellenkezett a hagyománnyal, szokással és tapasztalással, s szerzetesekre nézve teljesen megengedhetetlennek látszott. A tridenti zsinat a visszaélések meggátolása végett éppen nem régen parancsolta meg minden női rendnek a szigorú klauzúrát. Magának Szalézi Szt. Ferencnek is, bár nagy tudománya és szentsége révén nagy tekintélynek örvendett, le kellett mondania abbéli első tervéről, hogy tevékeny rendet alapít lelki leányai számára. Mit cselekedjék Mária e rettenetes és sokféle akadályokkal szemben? Hallgasson-e jóakarói tanácsaira és föláldozza művének fő célját? Határtalan bizalommal telve Az iránt, ki őt vezette, imádkozott s a nehézségek növekedtével egyre többet imádkozott. Reményeiben nem csalatkozott. Az alázattal kért világosság végre megjött; s 1611-ben, május egyik napján, nagy lelki békét érezvén, sugallatot kapott, hogy kongregációja számára fogadja el Szt. Ignác szabályát, amennyiben ez nőknél alkalmazható. „Ez a meggyőződés”, írta később, „oly erőt és vigasztalást hozott neki, hogy lehetetlen volt kételkednie arról, hogy Attól jó, akinek ígéje műveket létesít”.

E pillanattól kezdve elhatározása tántoríthatatlan volt. Napjainkban ily kongregációk nagy számban keletkeztek, s a szent élet bőséges gyümölcsei, melyeket teremtek és nem szűnnek meg teremni, mutatják, milyen természetfölötti látás vezette Máriát abban, hogy oly sokak szent erélyének új mezőt nyitott s a mostani nemzedék sürgős szükségleteiről gondoskodott. A benső szöveget követve, mely egyre határozottabb lőn, kezébe vette a szerzetesélet új formájának kidolgozását, mely most oly általános lett. Mindennapi kifejezéssel élve, az ár ellen úszott, bátran küzdve az ellenkezés erős árával. Azért, hogy azt, amit az Isten akaratának tartott, követhesse, feláldozta saját magát, személyes vágyait, nyugalma, hírnevét, egész életét, s kitette magát mindenféle ellenmondásoknak, barátai és ellenségei kritikájának, rágalmaknak, melyek fájdalmasan megsebzik azt, ki a hit ajándékát mindenek fölé helyezte, s boldogságnak tartotta annak védelmében vérét is utolsó cseppig kiontani. Mária társai örömmel fogadták a javaslatot, mely őket arra képesítette, hogy a szemlélődő életet tevékeny élettel párosítsák, s ekként a fiatalság nevelésének nagy munkájával foglalkozhatnak, a nélkül azonban, hogy kizárnák az irgalmasság más, szükségesnek mutakozó cselekedeteit. De nem ez volt nézete másoknak, akik Mária tervének fejlődését figyelemmel kísérték. Oly szerzetesnők gondolata, akik a felebaráti szeretet cselekedeteinek gyakorlása végett szabadon kijárnak, megijesztette, sőt megbotránkoztatta a papságot éppúgy, mint a híveket. Magok a jezsuiták is, élükön Lee Rogérrel,⁴ akit a püspök a nővérek vezetésével megbízott, nagy tartózkodással fogadták Mária szándékának hírért, bár nagyon becsülték őt. Félték, hogy ellenségei arról fogják vádolni őket (amint csakugyan meg is történt), hogy az angol kisasszonyokat függésbe akarják hozni a társaságtól, pedig Máriának soha esze ágában sem volt az egyesítés. Szt. Ignác szabályainak elfogadását a legjobb eszköznek tartotta célja elérésére; de ugyanakkor a legtökéletesebb függetlenségben akart maradni intézetének alapítását és kormányzását illetőleg.

Egyedül Balázs püspök, túltéve magát a kor előítéletein, felsőbb helyben hagyásban részesítette Mária szándékait. Meg nem állhatta, hogy ne csodálja a fiatal alapító szentségét, nyílt jellemét és tiszta szándékát, s úgy látszik, nem osztozott az általános félelemben attól, amit akkor merész újításnak tartottak. Sőt tovább ment, s egy pásztorlevélben nem habozott őt és övéit megvédelmezni a rövidlátó emberek támadásai ellen, akik oly hamar készek megbírálni mindent, ami nem közönséges. Előadta, hogy értesülve van arról, minő életmódot folytattak az „angol szüzek”, s hogy a társaság teljes ismeretével mondhatja, hogy abban „a legtökéletesebb önmegtagadást gyakorolják”, kijelentvén, hogy „életük minden dicséretet

⁴ Lee Rogér 1600-ban Jézus társaságába lépett. A st.-omeri-i kollégium minisztere volt és szeretetéről és jámborságáról volt ismeretes.

felülmúl”. Az ellenük emelt ama vádat illetőleg, hogy papi ténykedéseket végeznek, hozzáadja a püspök: „Nem létesítettek apostoli missziókat, hanem a mindenkivel közös szabadsággal élve, időnkint elmennek Angolországba, hozományaik kifizetésének biztosítása s más hasonló ügyek végett... Ha hazájukban való tartózkodásuk alatt példájukkal és érintkezésükkel jót tesznek környezetüknek, ki merné ezért őket ócsárolni?” Mária azonközben elkészült az uralkodó pápa, V. Pál lábaihoz leteendő emlékirattal. 1615 végén egy előkelő barátjukra, Mr. Thomas Sackville-re⁵ bízta a kérvényt amaz ajánló levelekkel együtt, melyeket Balázs, st. omer-i püspök, a püspökök és szerzetesek kongregációjának és másoknak írt. Az okirat nagyon jó latinsággal van megfogalmazva, s teljes leírását tartalmazza az intézet szellemének és céljának, valamint munkájának, szabályainak és kormányformájának. Benne Mária magának és alattvalóinak fölmentést kér a klauzúra és a szerzetesi ruha viselése alól a végből, hogy a nővérek működése lehetséges legyen Angolországban, hol a törvények kedvezőtlenek a katolikus hitre és a szerzetesekre nézve. Továbbá azt kérte, hogy a legfőbb hatalom az intézetben bízassék az általános főnökre (superior generalis), aki közvetetten a pápának legyen alávetve ama hatalmát illetőleg, mellyel valamely méltatlan vagy engedetlen tagot elbocsát. A kongregáció négy osztályra volt osztandó: újoncok, laikus nővérek, kisasszonyok, akik két évi újoncság után egyszerű fogadalmakat fognak tenni, és fogadalmasok, akik anyáknak (matres) neveztetnek. Bár az emlékiratban semmi említés sincs Szt. Ignácról, a szövegből világosan rá lehet ismerni a forrásra, amelyből Mária az anyagot vette.

A pápa a tervezett intézet megvizsgálásával azonnal megbízta a bíborosoknak egyik bizottságát és ugyanazon év április havában Lancelotti bíboros, a zsinati kongregáció prefektusa egy, a st. omeri püspökhöz intézett válaszban a pápa nevében a püspök pártfogásába ajánlja az angol kisasszonyokat „a végből, hogy az Isten segítségével a vallás iránt jobban lelkesedjenek s munkáik napról-napra bőségesebb gyümölcsöket teremjenek”, s megígérte, hogy, ha állhatatosak lesznek, az apostoli szentszék megfontolás tárgyává fogja tenni az intézet helybenhagyását is.

Képzeltük az örömet, mellyel a társaság a legfőbb tekintély e bátorítását fogadta. Mária a legmélyebb hálát érzett a jövőendő helybenhagyás alapos reményéért. De ezt az örömet szomorúságra változtatta Lee Rogér atya, hűséges barátjuk elvesztése, aki oly nagyon előmozdította a római küldött sikerét.

Mária, a pápa jóakarátának ez első megnyilvánulásán új buzgalomra lelkesülve, elhatározta, hogy Lüttichben egy másik házat alapít. E vállalatában hatalmas segítőtőre talált tisztelendő Gerard atyában, az ottani angol kollégium kormányzójában, a város hercegpüspökében, bajor Ferdinándban, és az apostoli nunciusban, Antonio Albergatiban. A lüttichi alapítvány nagy mértékben találkozott a st. omer-i püspök helyeslésével, aki a hercegpüspöknek azt írta, hogy az angol kisasszonyok szerénysége, komolysága és jámborsága „a legjobb ajánlat”. Egy 1617-ben közzétett pásztorlevélben a kiváló főpap világosan körülírja helyzetüket az egyházban: „Élvezik”, úgymond, „ama kedvezményeket és kiváltságokat, melyeket a szentszék a szerzetes rendeknek kezdetben, formasierinti helybenhagyásuk előtt adni szokott.” Vitteleschi atya, a Jézustársaság generálisa, egy angol kisasszonyhoz intézett dicsérő levélében szintén azt mondja, hogy jámbor életmódot választott, teljesen az Isten szolgálatának szentelvén magát a lelkek üdvösségére. Ily örömdetes előjelek közt nyílt meg a lüttichi ház, amely minden emberi számítás szerint virágzást látszott ígérni.

⁵ Dr. Champney, More-hoz, a világi papság ügynökéhez írt levelében ezt mondja Sackvilleről: „Biztosítom önt, hogy a legalkalmasabb embernek ismerem őt minden akadály elhárítására és minden jó terv elősegítésére.”

V. Alapítás Lüttichben – üldözés Angolországban – Mária fogsága

Angolország abban az időben, mikor az üldözés a katolikusok ellen legkegyetlenebbül dühöngött, hatalmas vonzerőt gyakorolt Mária nemes lelkére, mely elég erős volt mindenféle veszedelemmel szembeszállni. Ő, aki minden cselekedetében csak az isteni sugallatot akarta követni, s aki a legcsekélyebb körülményben alkalmat tudott találni az Isten dicsőségének előmozdítására, hazájában való gyakori és hosszas tartózkodásait arra használta, hogy leányainak kis csoportját Londonban letelepítette – kicsi, rejtett csoportot, az igaz, de amelyet az a szellem lelkesített, mely apostolokat nevel.

Így 1617 elején Londonban volt, ahol a befolyásától féltő Abbot, canterbury-i anglikán érsek szigorú rendeleteket adott ki elfogatására. Azt állította, hogy „több bajt csinál, mint hat jezsuita”.

Ez aggodalmas napokban történt, hogy Mária arra az elhatározásra jutott, hogy célszerű lesz a st. omer-i noviciátust egy lüttichi házba áttenni, amely egészen külön legyen a Szent Mártonhegyen levő nevelő intézettől. Itt, miként St. Omer-ben, a nővérek élvezték a város püspökének, Ferdinánd hercegnek kegyét és pártfogását, aki gyakran mondott szentmisét a társaság templomában. Mikor látta, hogy az új alapítvány jól be van rendezve, visszatért Londonba, hogy spitalfields-i bátor kis csapatához csatlakozzék. Ez a kis londoni fiókház egyszerre menedékhelye lön a papoknak és világi katolikusoknak; de ellenségeiknek gyanúját fölkelte, Mária átköltözött a Strand-on levő Hongerford House-ba, ahol ő és Borbála nővére, hogy a felfedezéstől megmeneküljenek, a Tyrell nevet vették föl s előkelő ruhákat öltöttek magokra, ami komoly vádakra adott alkalmat. Később Knightsbridge-ben találjuk bőséinket, egy protestáns barátjuk házában, aki e nemesszívű vendégszeretetének jutalmául az igaz hit ajándékát nyerte, s aki Mária iránti csodálkozásának ez eredeti megjegyzéssel szokott kifejezést adni: „Az Isten anyját kivéve, nincsen ilyen asszony.”

Az angol kisasszonyok működése a folyton nagyobbodó üldözés ama napjaiban rendkívüli bátorságot s nem közönséges okosságot követelt. Ezért Mária társai közül kiválasztotta azokat, akikről tudta, hogy londoni küldetésük veszedelmes körülményeivel megküzdeni képesek. Ezek egyike Rookwood Zsuzsánna volt, aki öt különböző időben szenvedett fogságot. A nővérek mindnyájan látogatták a foglyokat és támogatták az üldözött papok törekvéseit, akik természetesen nagyon akadályozva voltak hivatásuk gyakorlásában. Előkészítették az utóbbiak részére az utat a megtérők oktatására és a buzgalom föllevenítésére azokban, akik hanyagságba estek, úgy, hogy a misszionáriusoknak, kiknek minden pillanat drága volt, az ő munkájukat csak meg kellett koronázniuk a szentségek kiszolgáltatásával. Az Isten szemel láthatólag megáldotta e buzgó lelkek mindegyikének szeretetteljes munkáját, különösen Máriáét, kire nézve abban az időben nagy vigasztalás volt, hogy megtérített egy Singleton nevű papot. A szerencsétlen ember annyira elhanyagolta vallási kötelességeit, hogy elfeledte még imáit és a szentmise szertartásait is. Mária buzgó tevékenységét bizonyos szent öröm, rettenhetetlenség jellemezte, amely habozás nélkül szembeszállt a veszedelmekkel.

Ez időtájban történt, hogy elzarándokolt Wisbeach-be, egy cambridgeshire-i városba, ahol igen sok pap sínylődött fogságban. E hős hitvallók iránt táplált tisztelete vezette őt ide, ahol meglátogatta őket és gondoskodott testi enyhülésükről, amelyre oly nagy és sürgető szükségük volt, mert sokan betegek voltak és éhséget szenvedtek, s az élethez szükséges dolgokat nélkülözték.

E munkák közepette, amelyekben a hittestvérek szolgálatára fordította nagy lelkének minden erejét, Máriát az a remény tartotta fenn, hogy elnyeri az általa óhajtott egyetlen jutalmat, a vértanúság koronáját. S valóban, volt egy pillanat, mikor úgy látszott, hogy

szívének legforróbb vágya teljesülni fog. Az 1619. év kezdetén, St. Omer-be akarván menni, egy ellenkező szél a hajót Angolország partjaihoz visszahajtotta, s Mária az üldözők kezébe esett. Mint fogoly Londonba szállíttatván, s a törvényszék elé állíttatván, az olvasójával kezében, nyílt vallomást tett hitéről. Hallván, amint az egyik bíró káromlásra fakadt a bold. Szűz ellen, az Isten hűséges szolgálja bátran rendre utasította Őt istentelen szavaiért. A törvényszéktől visszatérte alatt fennhangon imádkozta a bold. Szűz litániáját, s mikor a börtönbe érkezett, letérdelt és megcsókolta a hitvallók és vértanúk lábaitól megszentelt küszöböt.

Nem lehet eléggé sajnálni, hogy Mária életének e korszakából nagyon kevés részlet maradt fenn. A fogságáról feljegyzett adatokból azt kell következtetnünk, hogy Máriát halálra ítélték, de hogy befolyásos barátai kieszközölték szabadon bocsáttatását és aranyon megváltották életét.

A legmélyebb szomorúsággal töltötte el őt a gondolat, hogy a vértanúság annyira óhajtott pálmája kisiklott a kezei közül. Rövid, véres küzdelem helyett az Isten hosszú, benső, személyes, de nem kevesebb érdemekkel járó szenvedéseket tartott fenn számára, s Mária előtt az Isten akarata drágább volt, mint a legfényesebb korona rögtöni bírása az égben.

VI. A kölni és trieri házak alapítása – az első találkozás Domenico di Gesù e Maria atyával – Mária emlékirata XV. Gergely pápához – házat nyit Rómában – nővérének, Ward Borbálának szent halála

Ward Mária kiszabadulása után azonnal áthajózott Flandriába, ahol egészen másnemű zavarok várták, mint aminőket éppen most szenvedett. A st. omer-i és lüttichi két ház nővérei pártokra oszoltak, s egyikük, Praxedes nővér, nyíltan fellázadt a lüttichi báz elöljárósága ellen. A gonosz lélek által rászedve, kijelentette, hogy kinyilatkoztatásból tudja, hogy az intézetnek el kell hagynia Szt. Ignác szabályát s más rendhez csatlakoznia. akik nem helyeselték Mária szándékait, most támogatták ezt a veszedelmes újítást; s Praxedes nővérnek, tetszetős állításával és látszólagos szentségével, sikerült maga köré gyűjteni a háznak néhány gyenge tagját, akik annál készebbek voltak őt követni, mert kijelentette, hogy a magasból kapott küldetést az intézet átalakítására és a kormány gyeplőinek átvételére.

E komoly zavarok közepette Mária nem engedett lelkében helyet semmiféle személyes érzelemnek, hanem, szokása szerint, egyedül az Istenhez fordult alázattal s tőle kért világosságot és utasítást. Mielőtt valamit határozott volna, lelki gyakorlatokat tartott s így magányban és csendben könyörgött az Istennek, hogy adja tudtára akaratát. Fennmaradtak sajátkezü feljegyzései, melyeket abban az időben írt, s melyekben állandóan előfordul ez az ima: „Nem kérek sem életet, sem halált, hanem csak azt, hogy a Te szent akaratod legyen, oh Istenem! Tégy velem, ami neked legjobban tetszik.” Bár mindenkor kész volt művét, amellyel a gondviselés őt megbízta, a magáénál méltóbb kezekbe átadni, de mint egyenes lelkű és okos nő mégsem adhatott vakon hitelt az állítólagos kinyilatkoztatásoknak, amelyekben a kevélység és fegyelmetlenség szellemét tisztán föl lehetett ismerni.

De az Isten közbelépett oly módon, hogy rettenetes leckét adott az elcsábított lelkeknek, s az igazságnak tiszta világosságával árasztotta el az érdekelteket. Praxedes nővér megbetegedett és azt mondta, hogy ha meghal, legyenek meggyőződve arról, hogy csalódott véleményében, s hogy ellenkezőleg Ward Máriát az Isten világosította föl és vezette. Másnap reggel, mindnyájuk rémületére, Praxedes nővér halott volt; meghalt az éj folyamán. Ennek

hatása nagy és üdvös volt. Az elégedetlen tagok közül néhányan elhagyták a kongregációt, másokat elbocsátottak, s ekként a béke helyreállt.

A megpróbáltatások e napjaiban Máriát a barátok hűséges odaadása vigasztalta, köztük a lüttichi püspöké és a kölni érseké, aki sürgette őt, hogy nyisson házat városában. Mária elfogadta az ajánlatot, s kiterjesztette nevelési működését a szomszéd Trier városára is.

Az intézet házainak ily gyors szaporodása, valamint a lüttichi házban előfordult komoly zavarok, még jobban éreztették az állandó jellegű szabály sürgetően szükséges voltát, mely biztosítékot egyedül a szentszék formális helybenhagyásától várhatott. De mielőtt valami további lépést tett volna, tanácsot kért olyanoktól, akiknek világos ítélő tehetsége, tapasztalása és szentsége adhatott csak ily fontos dologban biztos útmutatást.

E válságos időben hozta össze a gondviselés Máriát a legértékesebb baráttal; Domenico di Gesù e Maria atya, sarutlan karmelita, volt ez, akinek szent életét egész Európa ismerte és csodálta. Először Trierben találkozott Máriával 1621 június havában. Mária föltárta előtte terveit s elbeszélte neki, hogy hő vágya személyesen menni Rómába, a szentszék formális helybenhagyásának sürgetése végett. A szentéletű szerzetes kitartásra buzdította őt s különösen helyeselte azt a tervét, hogy maga akar Rómába menni. Prófétai lélekkel elmondta neki, hogy még sok szenvedés vár rá, hogy „el fog tiportatni”, s hogy társnői el lesznek hagyatva, mint anyjukat vesztett madarak. A nagy karmelita bárkinél jobban megérthette ama nehézségeket, amelyekkel apostoli életének folyamán nem egyszer találkozott. Máriára nézve, mint tudjuk, a legnehezebb megpróbáltatás volt az, hogy övéi félreértették, mások pedig félreismerték őt. Domenico di Gesù fenéig üritette ugyanazon keserű kelyhet; s a rendkívüli tisztelet, mellyel agg korát körülvelték, talán jutalma volt hősies türelmének ama megaláztatásokban, amelyekben legkedvesebbjei, s a megvetésnek, melyben saját testvérei részesítették.

Mária, tapasztalt emberek tanácsai által is bátorítva, el volt tökéelve Rómába menni, amiért megkezdte előkészületeit az útra, elindulva Brüsszelből ugyanazon év (1621) október 21-én, ahova azért ment, hogy búcsút vegyen pártfogójától, Izabella főhercegnőtől. Ő fensége nagyon szívesen fogadta Máriát és sajátkezűleg irt levelet adott neki XV. Gergely pápa ő szentségéhez, V. Pál utódjához, valamint ajánló leveleket kapott a spanyol királytól és Ferdinánd császártól. Ő fensége tanácsát követve, Mária zarándokruhát⁶ öltött, amely a tizenhetedik században, még protestáns országokban is tiszteletet keltett. A néhány társ, kiket Mária magával vitt, s kiket ugyanazon szellem lelkesített, ezek voltak: Ward Borbála és Mária hűséges barátnője, Winefred Wigmore; egy pap, Lee Henrik atya; egy laikus nővér és egy szolga, aki a két lónak s poggyásznak viselte gondját. Egy nemes, Wright Róbert,⁷ Mária közeli rokona, kinek élete olyan, mint egy eltévedt lap a szentek életéből, szintén elkísérte őt útjában. Ez régi katolikus családból született és húsz éves korában mindent elhagyott, hogy, mint az angol kisasszonyok szolgája, engedelmességből és alázatosságban szolgáljon az Istennek. Hatvan éves koráig folytatta e szolgálatot, szegény külső alá rejtve nemesi származásának titkát, keveset beszélve, sokat imádkozva, s tántoríthatatlan hűséggel ragaszkodva gazdáihoz.

A csapat minden komoly akadály, de nem minden fáradság nélkül haladt át különféle országokon. Loretóban megállapodtak, ahol Mária egy egész éjet töltött imában az oltár előtt, s e virrasztás alatt látomást nyert a szenvedésről, mely reá Rómában várakozott. Az örök város felé való utazás minden állomását imával szentelték meg; az alpoknak, hegyi patakaiknak, erdeiknek és hófedte hegyormaiknak látása Máriát és társait lelkesedett

⁶ A zarándok-kalap, melyet Mária utazása alatt viselt, megvan az altöttingi (bajorországi) intézeti házban.

⁷ Wright Róbert meghalt 1683-ban az augsburgi házban, ahol akkor Poyntz Mária volt a főnöknő.

kitörésekre és hálanyilatkozatokra ragadta a Végtelen Szépség iránt, akinek képét visszatükröződni látták a természet fönségében.

A feljegyzésekben, melyekben a zárandokok tapasztalataikról számot adnak, bizonyos részletekbe bocsátkoznak, amelyek segítségével titkon követhetjük őket és csodálhatjuk az előrelátást, mellyel minden rendezve volt. Az egyik ló a poggyászt vitte, a másik ama nővérek rendelkezésére állt, akiknek fizikai erejét kimerítette a hosszú és fárasztó utazás s kénytelenek voltak magoknak némi enyhülést keresni. Mária volt lelke a kis társaságnak. Mindig türelmes volt a nehézségek között és bátor a veszedelmekben, ritka nyájasságot tanúsított a szegény és alacsony sorsú emberek iránt, akikkel az úton találkozott. Borbála nővére versenyzett vele „mindenkinek vigasztalásában és szolgálatában.” Végre december 24-én, karácsony előestéjén, a fáradt utazók az örök város szentelt földjére léptek. Mária, mint elhagyatott idegen, a mennyei szentekhez fordult buzgó imával védelemért és segítségért, és azonnal, még mielőtt éjjeli szállást keresett volna, elsietett letérdelni az apostoloknak Szt. Péter kupolája alatt levő sírjánál, s meglátogatni Jézus templomát. S azután gondoskodott ideiglenes lakásról a maga és társai részére egy szerény külsejű házban az angol kollégiumhoz közel, ahol némelyiküknek közeli rokonai és barátai voltak a tanulók között.

Az isteni gondviselés úgy intézte a dolgokat, hogy Domenico di Gesù karmelita akkor éppen Rómában volt, s az ő befolyása által Mária kihallgatást nyert a pápánál mindjárt a megérkezése utáni napon, Szt. István ünnepén, amikor szokás szerint az angol kollégium egyik növendéke prédikált a pápa kápolnájában. XV. Gergely ő szentsége atyai szeretettel fogadta Máriát, és műve szükségességéről beszélve, mondá: „Az Isten jókor gondoskodott egyházáról.” Nyilvánvaló, hogy a pápa lelkében meg volt győződve egy női társulat szükséges voltáról, mert mikor Izabella főhercegnőnek írt, még határozottabban adott kifejezést nézetének: „Mária jámborsága”, úgymond, „nagy magasztalást érdemel, mert sok fáradsággal összegyűjtötte társnőinek egy csapatát, akiket előre visz és fölajánl az Isten tiszteletére, oly időben, mikor a sötétség fejedelme az istentelen emberek egész seregét mozgósítja a hit ellen való küzdelemre. Örvendünk, hogy oly nemes nő sorakozik zászlója alá.” Különösen Máriáról beszélve, ő szentsége így folytatja: „Minthogy fenséged levele kitűnő bizonyítványt tartalmaz az ő erényeiről, kívánjuk, hogy jámborsága és ez az ajánlás ne kevés jóakarattal vétessék számításba, s azért meghagytuk, hogy intézete és ennek céljai azonnal megvizsgáltassanak.”

Mária nem késett tervének vázlatát ő szentségének és a püspökök és szerzetesek kongregációjának bemutatni.

Kérelme világos és határozott volt. Ezt kérte: „Szt. Ignác szabályai és rendi alkotmánya, életmódja és jóváhagyott szokásai (mindazonáltal a nevezett társaság atyáitól teljesen függetlenül) ami részünkre is helybenhagyassanak és megerősíttessenek, amennyiben azok a nemi különbség miatt nem ütköznek isteni tilalomba, mint a szentségek kiszolgáltatása, a nyilvános prédikálás, a hittudományi tárgyak tanítása és nyilvános vitatása és minden olyan dolog, amit törvényesen csak papok gyakorolhatnak.” Fölmentést kért továbbá minden joghatóság alól, kivéve az apostoli széket.

Mária tervének főakadálya s ami intézetének helybenhagyását oly nehézzé, hogy ne mondjuk, majdnem lehetetlenné tette, az a nagy újdonság volt, hogy szerzetesnők részére akart ilyen szabályokat adni. Ezek közül az első és legfeltűnőbb volt a kívánt felmentés a klauzúra és az egyházmegyei hatóság joghatósága alól.

Az ügyet a pápa a püspökök és szerzetesek kongregációjának azzal a bizalmas közléssel adta ki, hogy ő szentsége örülne, ha teljesíteni lehetne az angol kisasszonyok kérelmét, akiket a császár, a spanyol király és a jeles Izabella főhercegnő ajánlottak neki. Az intézet terve, az imént említett kánoni nehézségek miatt, leggondosabb vizsgálatot igényelt, s nem lehet meglepő, hogy az eljárás tovább tartott tíz évnél – váltakozva remény és csalódás közt töltött

tíz évnél. E lassú eljárásnak két fő oka volt: a szentszék óvatossága és bölcsessége egy részről, és más részről a javaslatok újdonsága, mely sok gáncsoskodásra és bizalmatlanságra adott alkalmat. Napjainkban, mikor az egyház és társadalom bőségesen élvezik Mária Istentől sugalmazott újításának, melyet nők zárdái életébe hozott, jótéteményeit a szentszéknek az eredeti javaslatokon tett gyökeres változtatásai után, nem könnyű dolog megérteni az ő valódi helyzetét a századokon át változatlanul maradt hagyományokkal, szokásokkal, egyházi törvényekkel szemben, amelyeknek megtartását csak nemrég V. Pius pápa is sürgette.

A szent kongregáció, csodálatos engedékenységgel a kérvényezők iránt s minden lehetséges engedményre hajlandóan megígérte az intézetnek és céljainak szentesítését, ha Mária elfogadja Szt. Ferenc római oblátusainak torre-de'-specchi-i kolostorába behozott enyhített klauzúrát. De Mária, meg lévén győződve arról, hogy az Isten akarata szerint intézetében a klauzúrának még gondolatát is mellőzni kell, nem fogadta el az ajánlatot, azt adván igazi okul, hogy műve első sorban Angolországot tartván szem előtt, a klauzúra ez eretnek ország szomorú viszonyai közt gyakorlatilag lehetetlen s intézete céljának elérésében teljes sikertelenségre vezetne. Ez egyházfegyelmi kérdésen kívül egy másik is keletkezett, melynél fogva az ügy megvizsgálásával megbízott tekintélyek kénytelenek voltak még óvatosabbak lenni határozataikban. A belgiumi házak némelyikébe visszavonások és szakadások csúsztak be, az igaz, hogy csekélyek és már meg lettek szüntetve, de Ward Mária ellenségeinek rosszakaratú és túlhajtott jelentései azt a félelmet keltették a hatóságokban, hogy egy már számos kongregáció kormányzása csupán egy általános főnökkel (superior generalis) nem felelhet meg szükségleteinek. Az idő még nyilván nem érett meg ily merész újításra, következésképp a XIV. Benedek által százharminc évvel később ugyanazon angol kisasszonyoknak adott engedményre sem, amely engedmény azóta sok más női kongregációra nézve szolgált irányadóul. Míg e kedvezőtlen körülményeknek közvetlen eredménye az volt, hogy napvilágra hozták Mária csodálatra méltó erényeit: szeretetteljes meghajolását az egyház előtt, alázatosságát, béketűrését és nagylelkűségét, egyúttal felderítették a megfajthetetlen ellenszenvet, mellyel műve éppen abban az országban találkozott, amelynek számára alapított. Bizonyos, hogy ez a különösen az angol papságban lábra kapott ellenszenv legtöbbet ártott Máriának Rómában és különös módon szaporította a siker akadályait. De azok, akik ismerik az angol katolicizmus akkori történetének szomorú lapjait, meg fogják érteni, miként történt az, hogy az igaz hit közös szeretetében egyesült lelkek, akik készek voltak azért világot, családot és életet fölládozni, meghasonlottak egymás között apró részletkérdésekben, amit az eretnekek saját hasznukra fordítottak. Különösen I. Jakab uralkodása alatt a zavart és rémült helyzet, melyben a katolikusok éltek, egy hivatalos fej hiánya, az, hogy a papoknak lehetetlen volt összejönniük s a legfontosabb dolgokat megbeszélniük, a ravasz kérdések, melyekre felelniük kellett, mindez a mellett, hogy a leghősiesebb erényeket szülte, felszabadította az emberi szenvedélyeket, kicsinykedéseket és hevesiséget. Ward Máriára nézve a világi és szerzetes papság viszálykodása a szenvedés és aggodás forrása volt. Intézete részére elfogadván Szt. Ignác szabályait, magára vonta a jezsuiták iránt táplált ellenszenvet és az ellenük felhozott vádakát, mintha műve be lett volna kebelevezve a társaságba.

A Mária és műve iránt táplált gyanúnak másik oka az a perpatvar volt, mely az angol papság és ama párt közt kitört, amely ellenezte egy püspöknek az angol egyház kormányzását illetőleg a szentszéknek tett javaslatát, amely pártban Máriának sok személyes barátja volt. Ez a tény elég volt arra, hogy a javaslat támogatói, akik akkor nagyon befolyásosak voltak a római kúriánál, gyanúba hozzák a Mária által védelmezett intézetet.

E komoly és kedvezőtlen viszálykodások között Mária, határozataihoz rendületlenül ragaszkodva, épp oly bölcs, mint alkalmas tervvel állt elő. Folyamodott és engedelmet nyert arra, hogy intézetének egy házát nyithassa meg Rómában. Ez egy nyilvános iskolát foglalt magában ingyenes osztályokkal a szegények számára. A növendékek nemcsak a keresztény

tanból nyertek itt oktatást, hanem a gyakorlati és hasznos munkákban is, amelyekkel később megkereshették kenyerüket. Ekként Mária művének jó alkalma nyílt magát mindenki szeme láttára bemutatni, s Mellino bíboros, akinek az angol kisasszonyok közvetlen joghatósága alá tartoztak, meggyőződött hasznos voltukról és jóváhagyta működésüket és életmódjukat.

De az új intézet megszilárdítására több erőre volt szükség, különösen mikor a kis társaság egyik tagja, amely Máriát Rómába kísérte, s mely oly szeretettel és odaadással osztozott fáradalmaiban és aggodalmaiban, elhivatott, hogy elvegye rövid és tökéletes életének jutalmát. 1622 nyarán, mialatt a római kongregációkkal a tárgyalások folytak, az egész háznépet himlőjárvány látogatta meg, melyből Ward Borbála kivételével mindnyájan kigyógyultak. A torre-de'-specchi-i jószívű nővérek, akikkel az angol kisasszonyok nagyon barátságos viszonyban voltak, kérték, hogy hadd szállítsák őt konventjükbe, remélvén, hogy az ő különös ápolásuk mellett meggyógyul. De hiába volt minden.

Mély és általános részvét nyilatkozott meg Rómában Mária és társai iránt az aggodalom e napjaiban. Naponkint miséztek és imádkoztak Ward Borbála felgyógyulásáért, s hűséges barátai, a torre-de'-specchi-i apácák, folytonosan imádkoztak az oltárukon érte kitett Oltáriszentség előtt. De Borbála napról-napra rosszabbul lett, s 1623. január 25-én, miután vidámságával és béketűrésével mindenkinek épülésére szolgált, visszaadta angyali lelkét Teremtőjének, utolsó leheletével is Jézus nevét emlegetve.

Ward Mária, miután jelen volt e megható jeleneten, szentéletű nővére elvesztését hősies bátorsággal fogadta és teljes megnyugvással vetette magát alá az Isten akaratának. Maga öltöztette föl drága Borbála nővéreinek maradványait, maga helyezte őt koporsójába és temette el az angol kollégium templomában a Boldogságos Szűz oltárának lábánál.

VII. Új alapítások – kihallgatás VIII. Orbán pápánál – Ward Mária utazása Münchenbe – az intézet feloszlata és Mária fogsága

Rómában való, rövid távollétek által megszakított tartózkodása alatt Mária korántsem volt tétlen, és bőven élt a szentszék abbéli engedelmeivel, hogy Olaszországban és Németországban is megkezdheti új házak alapítását. Igaz, hogy e házak csak közvetve feleltek meg Mária műve eredeti és fő céljának, amely a lelkek üdvének Angolországban való előmozdítása volt; de az ő éles szemeit nem kerülhették ki amaz előnyök, amelyek ily alapításokból az egyházra és intézetére háramlani fognak. Éles előrelátással megértette, hogy nővéreinek életét a pápa szemeláttára bemutatva, minden más eszköznél ékeőbb szívesen fogja művének érdekeit védelmezni. Valóban, ha az angol kisasszonyok népszerűsége és az ifjúság nevelése körül tett szolgálatai elégtelenek voltak a hivatalos elismerés elnyerésére, de megmentették az intézetet a teljes összeomlástól, és megvédelmezték ügyét ama napokban, mikor felbomlása bevégzettnek látszott. Eközben a szerzetesi hivatás szaporodott Angolországban. A szigetnek szomorú és szerencsétlen vallási állapotaiban az ártatlan és bátor lelkek roppantul vágyódtak kiengesztelés és önfeláldozás után. Mária új telepei földieinek menedékhelyeket biztosítottak, ahol hajlamaikat követhették s magukat az Isten szolgálatára szentelhették; és azt tapasztaljuk, hogy abban az időben a legrégibb katolikus családok voltak képviselve az „angol szüzek” soraiban.

1623. március havában Ward Mária, társa, Winifred Wigmore, egy laikus nővér, Lee Henrik atya és Wright Róbert gyalog elhagyták Rómát, hogy Nápolyban egy házat nyissanak. De csak nagyon szerény eszközök álltak rendelkezésükre. A római ház ingyen dolgozott a szegényekért és a nővéreknek a szegénység következtében sokat kellett szenvedniük. De Máriát, mint rendesen, a Gondviselésbe vetett feltétlen bizalom vezette, és ő tudta, hogy

bizalma nem lesz hiábavaló. Nápolyba érkezve, kibérelt egy házat, mely egészségügyi tekintetben annyi kívánni valót hagyott hátra, hogy csakhamar komolyan megbetegedett. De jobban lett, mert egy barátja használatára bocsátott egy üres házat a város legegészségesebb részében. Földi vagyonuk nem volt s igazán a meztelen földön kellett aludniuk, míg az Istennek egyik szolgája elbeszélte egy barátnőjének, hogy szégyen, hogy annyi ág van a házában, mikor egy szent a földön kénytelen aludni. A hölgy meglátogatta Máriát, s e naptól kezdve a nápolyi hölgyek érdeklődtek terve iránt. A nuncius és az érsek helyeselték művüket s a nyár elmúltával iskolák nyíltak a gyermekek minden osztálya számára. Rookwood Zsuzsanna anyát, aki Angolországban elüljáró volt, bízták meg a nápolyi ház igazgatásával.

Novemberben Ward Mária visszatért Rómába. XV. Gergely néhány hónappal előbb meghalván, utódja VIII. Orbán lett. A következő januárban Mária, még mindig gyengélkedve, ismét útra kelt, most a nyugalmas Umbriába. E lépésre Napoleone, perugiai püspök és a város vezető polgárainak sürgős hívása indította, hogy ott házat alapítson. A fogadtatás, mely reá és társaira várt, nagyon szívélyes, sőt ünnepélyes volt. Véletlenül úgy esett, hogy megérkezésük napján a püspök és a papság évi körmenetüket tartották védőszentjük, Szent Konstánc, tiszteletére, s a püspök felhasználta az alkalmat arra, hogy a nővéreket nyilvános fogadtatásban részesítse, akiket ekként váratlanul Perugia egész lakossága a legszívélyesebben fogadott.

Az új mű okozta lelki aggodalom és az út fáradalmai, melyet Ward Mária szokás szerint gyalog tett meg, komoly vesebajt okoztak, s az orvosok a hegyek közt, Perugiától körülbelül két mértföldnyire fekvő sancassiano-i fürdőket rendelték neki. Itt időzése alatt Mária imádságai által kieszközölte Trescio bíboros gyógyulását, akivel azon a helyen találkozott, s akinek nagyon le volt kötelezve. Gyalog és bőjtölve elzarándokolt a montegiovinói Boldogasszonyhoz, ahova kora délután érkezett meg. Kérelmére az Oltáriszentség kitételén, öt órát töltött imában az előtt, még mindig éhgyomorral. E hosszú imádkozás végén így szólt: „Nincs több kérni valóm: a bíboros vagy meggyógyult, vagy meghalt”, és – mint később kitudódott – ugyanazon pillanatban a láz elhagyta őt. Ward Máriának Perugiából való elutazása előtt Napoleone püspök meghalt. Utódja Torres bíboros lőn, s az oly kedvező előjelek közt alapított ház feloszlott.

Mária, még mindig legfőbb szándékától vezéreltetve, Rómába visszatérte után kihallgatást kért és nyert a pápától, aki akkor Frascatiban volt. Három nővérével együtt színe elé bocsátatván, Mária előadta ő szentségének, hogy azt jöttek kérni, hogy „erősítse meg a földön azt, amit az égben öröktől fogva megerősítettek”, hogy életmódjukat tizenhat év óta gyakorolják különböző országokban és városokban; hogy V. Pál pápa megígérte a megerősítést. Ő szentsége nyájasan meghallgatta őket, mondván, hogy ismeri tárgyalás alatt levő ügyüket, s hogy Rómába visszatérte után bővebb felvilágosítást fog kérni azoktól, akikre annak megvizsgálása bízott. Mária, mielőtt a pápától távozott, még engedelmet kért arra, hogy római házukban kápolnát rendezhessenek be, mely kiváltságot ő szentsége nagyon szívesen megadott.

Mária kérelmének megfelelőleg Orbán pápa az intézet ügyeinek tárgyalását csak négy bíborosból álló bizottságra bízta; ezek Bandino, Mellino, Cobelluzio és Barberini bíborosok voltak, az utóbbi a pápa édes testvére. Mária, akinek mindig hazájának lelki jólléte lebegett szemei előtt, látva, hogy a klauzúra kérdése most is ugyanazon ellenkezéssel találkozik, mint az előtt, azt kérte, hogy a klauzúra mellőzését legalább Angolországra és Flandriára nézve és korlátozott számú, körülbelül száz nővérnek engedjék meg. A bizottságba választott tagok kevés reményt nyújtottak a siker iránt. Suareznek és Lessiusnak Mária érdekében 1615-ben írott véleménye, és Burtonnak 1622-ben fogalmazott, s Lessiustól helybenhagyott irata be lettek mutatva; de Rant Tamásnak, az angol papság ügyvivőjének az intézet ellen indított támadása győzedelmeskedett.

Mikor Ward Mária Mellino bíborostól megtudta, hogy egy dekrétum készül ellene és övéi ellen, Borghese bíboroshoz fordult, és úgy látszik, az ő befolyásának köszönhető, hogy a csapás egy időre elhárított. Ez 1625-ben húsvét körül történt, de alig múlt el néhány hónap, rendelet jött a római iskolák bezárására. A szülők a bíboros helyetteshez mentek, hogy gyermekeik érdekében az angol kisasszonyok ügyét védelmezzék, s közbenjárásra fölkérték donna Constanza Barberini-t, a pápa sógorasszonyát, akiről tudták, hogy Máriának nagy barátja. Azonban mindez semmit sem használt a csapás elhárítására. Mária zúgolódás nélkül fogadta a határozatot, mint a helyben nem hagyás jelét, ritka példáját adván ekként a felsőbbség iránt való tökéletes engedelmességnek.

A megpróbáltatások e hosszú éveiben tapasztalt bizonytalanságok, szomorúságok és keserű csalódások ellenére hős alapítónkat az Isten, úgy látszik, annál kellemesebb és nagyobb vigasztalásokkal áldta meg, minél inkább szaporodtak útján a tövissek. Valóban, ha a mindenható Isten meg is engedte, hogy hűséges szolgálója folytonos ellenmondás martaléka legyen, gondoskodott arról, hogy vigasztalást merítsen számtalan szent lelkek hűségéből és barátságából. Ezek között elsők voltak a szent kollégiumnak egyes igen tiszteletreméltó tagjai, mint Borghese bíboros (V. Pál unokaöccse), Frescio, Bandino, Ginnasio és Hohenzollern bíborosok, akik mindnyájan mellette nyilatkoztak. Constanza Barberini hercegnő a leggyengédebb vonzalommal viseltetett iránta, s neki és társnőinek számtalan és kiváló szívességet tett. Ezenfelül senki sem tudta Máriánál jobban becsülni az örök városhoz fűződő számtalan áldást és lelki vigasztalást; a templomokat ereklyéikkel és szent emlékeikkel; a múltnak a vértanúk sírjaiból felszálló dicső hangjait. Mindez a hitélet teljes gyönyörrel töltötte el Máriát és támogatta a szenvedés napjaiban. Erősítették lelkét a rendkívüli kegyelmek is, amelyekről társnői említést tesznek; ezek az égiekkel való érintkezések az isteni Gondviselésben való teljes megnyugvást s a jövő iránt tántoríthatatlan bizalmat keltettek benne. Ha az Isten meg is engedi, hogy művét egy időre késleltessék, a végső siker és az út, melyen az elérhető, egészen és kizárólag az ő isteni akaratától függ. A rég dédelgetett terveit akadályozó kedvezőtlen határozat után kis idő múlva Mária elhatározta, hogy Németországon keresztül ellátogat Angolországba. A harminc éves háború akkor javában dúlt, s a katolikusoknak rettenetesen kellett küzdeniük a hitért. Az a remény sarkallta Máriát ez útra, hogy e válságos időkben némi hasznukra lehet, s az Isten, akinek szándékai kifürkészhetetlenek, úgy intézte, hogy Németországon át vezető útja oly terv megvalósítására szolgáljon, amelyre sohasem gondolt. Alkalom kínálkozott neki intézete kiterjesztésére és egy ház alapítására, amelynek alkalom adtán mentő bárkaul kellett szolgálni az intézet szétszórt tagjai részére a feloszlítás viharos korszakában; menedékhelyül, ahol bevárhatták a jobb és kedvezőbb napokat, melyeket az Isten tartogatott számukra. El volt látva több ajánló levéllel; a többek közi volt egy Mucius Vitelleschi atyától, és egy másik Domenico di Gesù atyától, akit Miksa választófejedelem és Ferdinánd császár nagy tiszteletben tartottak. Mária 1626. november havában indult el fáradtságos útjára kevés társnőjével és két hűséges kísérijével, Lee Henrik atyával és Wright Róberttel. A figyelem, melyet iránta ez a két előkelő pap és más magas személyiségek továbbra is tanúsítottak, az ő nagyrabecsülésük ő és társai irányában világosan bizonyította, hogy a római iskolák bezárása nem jelentette azt, hogy az intézet tagjai ellen emelt személyes vádaknak bármiképp hitelt adtak volna, sem pedig annyit, hogy magát az intézetet is kárhoztatták.

Rövid időzés után Flórencben, Parmában és Castiglioneben, amely helyeken Máriát az uralkodó családok nagyon szívesen fogadták, a fáradt utasok Milánóba érkeztek. Az érseki széken akkor Frederico Borromeo, Szt. Károly unokaöccse és utódja ült. Ismeretes volt erényes és szigorú életmódjáról s nagy tartózkodásáról, hogy asszonyt sohasem bocsátott be palotájába. Elképzelhetjük tehát Milánó lakosainak meglepetését, mikor megtudták a rendkívüli szívességet, mellyel a szentéletű érsek Máriát és társnőit fogadta. Miután megvendégelte őket s a nővérekkel együtt örvendezett azon, hogy ily anyjuk van, saját

kocsijában egy papjának vezetése mellett elküldte őket a várost megtekinteni. Ez 1626-iki tél szokatlanul szigorú volt, amiért az utazás kínos próbálkozás s a hegyeken átkelés veszedelmes vállalkozás volt. Majdnem egy fillér nélkül, a nyelvet nem ismerve, az eretnek országok barátságtalan lakói gyanújának kitéve, az utasok végre, fájós lábbal és kimerülve, Feldkirchbe, az első katolikus tyroli városba érkeztek, hitünk legszentebb titkának, az isteni Üdvözítő test szerinti születésének ünnepén. Mária valahányszor útközben egy-egy állomásra ért, első gondja volt pihenést keresni egy templomban, ahol fáradságairól megfellebbezve, az oltár lábánál kitárta szívét imában az Istennek. Ez alkalommal virrasztása esti kilenc órától, az éjféle misén túl reggeli három óráig tartott a nagy hidegség ellenére. A jámbor tiroliakat meglepte az idegen utasok ájtatossága és körük csoportosulva üdvözölték őket. De csak rövid ideig maradtak a hit barátságos levegőjében és folytatták útjukat Innsbruck felé. Itt Máriát és útítársait vendégszeretettel fogadta Leopold főherceg és felesége, Claudia di Medici, a toszkánai főherceg nővére. Elhalmozták őket a tiszteletnek mindenféle jeleivel s rendelkezésükre bocsátották egyik kocsijukat, hogy tovább menjenek az Inn melletti Hallba, ahol az orsoliták látták őket szívesen. Azután folytatták útjukat Münchenbe. Mielőtt a városba léptek volna, Mária, hirtelen társnőihez fordulva, elmondta nekik, hogy nem fognak Flandriába és Angolországba menni s hozzá téve: „Mit szólnátok hozzá, ha itt egy házat kapnánk?” Azután próféta hangon tudtukra adta, hogy a választó fejedelem nemcsak székházat akar nekik adni Münchenben, hanem eszközöket is fenntartásukra. Egy régi, két százados bajorországi hagyomány azt beszéli, hogy az uralkodók és az angol kisasszonyok találkozása Iserberg nevű hegyen történt, ahova a választó fejedelem a felesége unszolására kocsizott, aki azt mondta neki: „Ki tudja, vajon nem találkozunk-e egy szenttel?”

Bármiként történt is, Mária hamarosan bebocsátást nyert a fejedelmi párhoz, s Miksa, aki nemcsak lelkét és Isten iránti szeretetét tekintve volt nagy, hanem mint férfi és uralkodó gondolkozásmódjára és jellemére nézve is, gyorsan felismerte az előkelő és nagytehetségű angol hölgy erényeit és céljait, aki mint idegen udvaránál jelentkezett. Azonnal rendelkezésére bocsátott egy nagy házat, amely a Weinstrasse-ban feküdt és „Paradeiserbaus” néven volt ismeretes (a tulajdonosai nevére), s a terjedelmes épületet saját költségén berendeztette⁸. A házhoz egy kápolna volt csatolva, mely a „barlangi” Boldogasszony tiszteletére volt szentelve, s melyet sok ájtatos zarándok látogatott. A szegények részére szolgáló szabad iskolák megnyitására adott engedélyhez a nővérek eltartására elégséges évi jövedelem ígérete járult. Néhány főpap megkísérelte Mária iránt bizalmatlanságot kelteni, de nem mentek semmire a választó fejedelemnél, aki, mikor a házat átadta neki, megjegyezte: „Az angolok tanították meg először e népet a hitre; most tanítsák meg őket keresztény módon élni.” Az iskolák virágoztak és igen sok gyermek látogatta azokat.

1627-ben Ferdinánd császár, Ausztria főhercege, meghívta Máriát Bécsbe, hogy ott nővérei számára székházat keressen. Sógorától, Miksa választó fejedelemtől hallott az angol kisasszonyok által Münchenben megkezdett jó munkáról, de biztatta őt Domenico di Gesù is, akitől értesítést kért e tárgyban. Mária elfogadta a meghívást, s az osztrák fővárosba érkezve, iskolákat nyitott, amelyeket nemsokára minden osztályból 400 gyermek látogatott.

Ugyanazon évben fölkérték Máriát, hogy házat nyisson Pozsonyban. A terv a kálvinisták részéről heves ellenzéssel találkozott; de Pázmány bíboros, magyarországi prímás türelme és tapintatos magatartása végre legyőzte a nehézségeket, és a buzgó munkások siettek új munkamezejükre.

Máriának a császárvárosban tartózkodása alatt történt, hogy Ferdinánd országaiban egy új telepet ajánlott fel egy megtért lutheránus, Althan Adolf gróf, az osztrák udvarnál levő,

⁸ Az angol kisasszonyok 1626–1808. években éltek a Paradeiser-házban. A házat a 17. század végén helyreállíttatta Miksa Emanuel választófejedelem; most a rendőrség főszállása.

erényeivel és érdemeivel kiváló, cseh nemes. Ez köszvényben szenvedett, s a betegség fejére szállván, megfosztotta őt minden alvástól és az életét fenyegette, mikor Mária és háza tizenkét órai imádsággal elnyerte meggyógyulását. Felgyógyulása után a gróf, az ekként nyert kegyelmet meghálálni akarván, hő vágya támadt az angol kisasszonyokat szülővárosában, Prágában letelepíteni. Itt is komoly ellenzés támadt, de ezúttal egészen más okból. A prágai érsek egy köztisztelőben álló kapucinus befolyása által kedvezőtlen véleményt táplált az angol kisasszonyok felől, és ellenezte az új alapítást, bár ismerte a császár és a cseh nemesek kívánságait. Eddig a joghatóság kérdése nem merült föl, de most a bíboros-érsek biztosítva akart lenni arról, hogy az angol kisasszonyok teljesen alávetik magokat az egyházmegyei hatóság joghatóságának. Ez, mint láttuk, ellenkezett Ward Mária eredeti tervével, mint a pápához benyújtott kérvényében előadta. Egyszerre nagy nehézségeket idézett elő, és előfutára volt a sok bajnak, mely az intézetet érte, és szerencsétlen következményeket szült Máriára és társaira nézve. A csehországi nuncius erősen támogatta a bíboros érseket, s a bécsi érsek, Kiessel bíboros, aki az intézetet nemcsak nem ellenezte, hanem valósággal pártfogolta, most utasítást kért a pápától a kérdéses ügyben. Itt meg kell jegyeznünk, hogy Mária voltaképpen sohasem szándékozott az intézetet az egyházmegyei hatóság lelkipásztori gondozása alól kivonni, sem megtagadni tőle az engedelmisséget, amelyet joga van az egyházmegye akármely hívétől megkövetelni.

Ez 1628 május havában történt. Egy hónappal előbb a Vatikánban egy négy bíborosból álló kongregáció a pápa jelenlétében gyűlést tartott és azt határozta, hogy a nunciusokat utasítani kell a különböző országokban az intézet házainak bezárására. Ily értelmű utasításokat kapott a bécsi és brüsszeli nuncius. Szerencsétlenségre, ugyanazon időben egy nehézség merült föl Münchenben, a szentszék intézkedésétől teljesen függetlenül. Az esetből kitűnik, hogy még semmit sem tudtak a nunciusoknak adott rendeletekről, de mégis alkalmas volt Mária néhány legjobb barátjának elidegenítésére, bár nem tudta megváltoztatni Miksa választó fejedelem jóakarátát.

Az akkor Bayreuth-ben székelő bázeli püspök megismerkedett az angolkisasszonyokkal és intézetükkel. Felfogva az övékéhez hasonló nevelési rendszer és életmód értékét, be akart kebelezetni az intézetbe igen sok, körülbelül 800 jámbor asszonyt, egy félig megalakított Orsolya kongregáció tagjait. E javaslatához a püspök azt a föltételt csatolta, hogy egyszerre úgy tekintessenek, mint az intézet fogadalmas tagjai, amit természetesen Mária nem fogadhatott el. Az, hogy e hölgyeknek próbaidő nélkül való fölvételét megtagadta, nagy megütközést keltett, s Máriának e pontban való kitartása a kedélyeket úgy felizgatta, hogy a püspök és hívei kijelentették, hogy minden követ meg fognak mozdítani, hogy őt és intézetét Bajorországban és Ausztriában minden barátjától megfosszák.

Időközben Prágában Ward Mária régi betegsége oly hevesen megújult, hogy kénytelen volt a Bajorország és Csehország közti hegyekben levő egeri fürdőket fölkeresni; innen Münchenbe tért vissza azzal a szándékkal, hogy amint lehetséges lesz, Rómába megy. Útnak indult, de fizikai gyengesége annyira fokozódott, hogy társai féltek, hogy az utazás célját nem fogja élve elérni. Valószínűbbnek látszott az, hogy nem fejezheti be útját, mint az, hogy befejezheti. Társának, Winefred Wigmore-nak ezt mondta: „Különben, akár életben marad, akár meghal, biztos abban, hogy jó Úrnak szolgált”. Loreto ismételt meglátogatása után folytatta útját Róma felé, ahova teljesen kimerült állapotban érkezett meg.

Most közel volt a pillanat, hogy az annyi éven át függőben volt és meghányt-vetett kérdés végleges megoldást nyerjen. Bár már Németországban kedvezőtlen híreket hallott ügyének valószínű kimeneteléről, a mindig tevékeny Mária írásba foglalta a huszonkét év történetét, melyeket ő és társnői együtt töltöttek, s bemutatta azt a pápának s a püspökök és szerzetesek kongregációjának. Kihallgatást nyervén, a pápa azt a szokatlan engedélyt adta neki, hogy személyesen védelmezheti ügyét a dolgai megvizsgálásával megbízott négy bíboros testülete előtt.

Mikor a tárgyalás napja elérkezett, annyira gyötörte a köhögés, hogy sem éjjel, sem nappal nem volt nyugalma; mégis megtette jelentését, mely három negyed óráig tartott, a nélkül, hogy az valamiképp zavarta volna. Mária a bíborosok előtt előadta, mit tett az intézet, s azt, hogy a flandriai, bajorországi és ausztriai katolikus uralkodók jóváhagyását megnyerte. Elmondta, mily kegyességet tanúsítottak az intézet iránt V. Pál és XV. Gergely pápák, valamint a püspökök, akik az angol kisasszonyokat befogadták. Ha következetes akar lenni önmagához, nem változtathatja meg tervét, de ha azt határozzák, hogy adja föl, azonnal alázatosan belenyugszik. Ha az Isten akarata teljesül rajta és társnőin, ő megelégszik.

Borgia bíboros, előadván az egész dolgot a pápának, hozzátette, hogy „ő az Istentől valónak tartja, s hogy semmit sem tud vagy mer ellene felhozni, sem elég hatalma nincs támogatni, oly hatalmasak az ellenségei. Azért alázatosan kéri ő szentségét, hogy őt ne bízsa meg továbbra vele.” Mária most megtett minden tőle telhetőt műve megmentésére, s jobbnak tartotta visszatérni Németországba és talán Angolországba, hogy megkísérelje az iránta táplált ellenszenv eloszlátását. Egészsége meg volt rongálva és szegénysége igen nagy volt, de hite és bátorsága annál erősebb lett, minél nehezebb volt a reá rakott kereszt. Mikor társnői ily körülmények közt meghallották elhatározását, rémülettel teltek el. Ő vidáman megjegyezte: „Találtam egy jó módot, hogy pénzünk sohase fogyjon el: nem kell megtagadni az alamizsnát egy szegénytől sem, aki az úton kér.” Csak egy lovuk volt, azon felváltva ülhettek, s Mária oly cipőben gyalogolt, amely, mivel nem illett rá, folyton fájdalmakkal nagyobbította fáradságát. Nem kell csodálkozni azon, hogy gyermekei Németországban napjainkig megőrizték azt a pár cipőt.

Abban az időben München nem volt székhelye a nunciussnak, s ezért Mária Bécsnek vette útját, hogy ott bevárja ő szentsége akaratát, amit könnyebben közölhettek vele az osztrák udvarnál levő pápai követ által.

De itt új bajok vártak rá. Flandriában rosszra fordultak a dolgok. Néhány elüljáró, abban a reményben, hogy megmenti házát a nuncius által kihirdetett dekrétum teljes erejétől, föladta némely részét annak, amire Mária törekedett, és ezzel föladták magát Máriát. Az egyezkedés e neme azt a benyomást tette, hogy a többiek nem fogadják el a nuncius intézkedését, és ekként rossz hírbe keverte nemcsak a flandriai házakat, hanem az egész intézetet is. Ezt hallva, Mária azonnal elküldte Flandriába Winefred Wigmore-t, de, úgy látszik, nagyon késő volt a baj megakadályozására.

A keserű megpróbáltatások és zaklatások idejében a gondviselő Isten nem hagyta szolgálóját sem emberi, sem isteni vigasztalás nélkül. Kiessel bíboros, bécsi érsek, bizonyos föl nem derített okokból, barátja lőn, és Domenico di Gesù a pápától a császárhoz küldetvén, Mária fölhasználta az alkalmat, föltárta előtte lelki állapotát és elmondta neki a mélységes lelki szomorúságot, amely régóta gyötri. Ünnepeyes pillanat volt ez úgy a szentéletű szerzetesre, mint Máriára nézve. Domenico di Gesù atya, most gyenge és kimerült, békében töltötte a lelkek szolgálatára szentelt életének hátralevő éveit, és az örök nyugalomba térés előestéjén már fölülemelkedni látszott e világ szenvedélyein és nyugtalanságain. Mária, még erőteljes, készült a közeli küzdelem napjaira. Érezte, bár nem volt erre semmi bizonyítéka, hogy annyi év munkájának véget fog vetni annak intézkedése, akit ő a földön mindenkinél jobban tisztelt. Az örökkévalóság küszöbén álló nagy és szent szerzetes előkészíteni igyekezett Máriát a reá várakozó szorongatásokra. Buzdította amaz erényekre, amelyekben oly kiváló volt – a sérelmek megbocsátására és ami még tökéletesebb, az ellenségszeretetre.

Az 1630. év a pápai dekrétum várásában telt el, mikor novemberben az a hír érkezett Bécsbe, hogy az intézetet feloszlatták. Elveihez híven és eredeti szándékaihoz ragaszkodva, e válságos pillanatban Borghese bíboros révén még egy utolsó kísérletet tett intézete megmentésére. Egy 1630. november 28-án kelt levélben nemes hódolat szavaival figyelmeztetni bátorzkodott ő szentségét, hogy az életet, melyet ő és övéi éveken át éltek, amennyire emberileg meg lehet ítélni, az Isten sugallta, akitől azt az ígéretet kapta, hogy az

intézet az egyházban a világ végéig fönn fog állani; de hozzátéve: „Nem akarom e felvilágosításokat és sugallatokat eléje tenni a szent egyház tekintélyének; csak feltárni óhajtom azokat szentséged előtt, készen lévén fenntartás nélkül abbahagyni életmódomat, ha szentséged parancsolja.”

Ferdinánd császár, az angol kisasszonyok erényeinek egyik bámulója, hálából az országaiban általuk művelt jók iránt, tőle telhetőleg meg akarta őket védelmezni a végső rendszabályok ellen, amelyeket, mint értesült, téves és a vallásra sérelmes jelentések szültek. De Mária, egyedül az Istenben bízva, nem akart hasznót húzni egy földi uralkodó pártfogásából, s bár tudta, hogy Miksa aggályos jelleme arra fogja őt indítani, hogy a Rómában kiadott rendeletek végrehajtásának megakadályozására egyáltalán nem fog gondolni, be akarta várni a végleges ítéletet, bár tudta, hogy azokat szigorúan végre fogják hajtani. Azért elindult Münchenbe, és a télvíz idején, valószínűleg gyalog tett utazás azt eredményezte, hogy veszedelmes lázroham ágyba döntötte őt. Éppen lábadozni kezdett, mikor a rég várt és oly jogosan rettegett csapás lesújtott rá. 1631. január 13-án írta alá Orbán pápa az intézetet feloszlató bullát. Február 7-én a Boldogasszony templom dékánja két kanonokkal megjelent a Paradeiser-hausban, és elővéve egy hozzá intézett levelet, belőle e szavakat olvasta fel: „Tartóztassa le Ward Máriát, mint eretneknek, szakadárt és lázadót a szent egyház ellen.” A dékán elbeszélte neki, hogy a szent officiumnak Barberini bíborostól aláírt megbízatását két héttel előbb kapta, de nem volt szíve azt végrehajtani, s hogy ez idő alatt gondoskodott számára menedékhelyről a klarisszák „finger”-nak nevezett kolostorában. Azt ajánlotta, hogy átköltözése éjjel történjék, hogy ne jusson köztudomásra.

Mária a parancsot a legnagyobb lelki nyugalommal fogadta és azt válaszolta, hogy szívesen megy abba a fogházba, amelybe kívánják; minél csúfosabb, annál szívesebben megy; „Bűn nélkül szenvedni nem nehéz.” De nem fogadta el, hogy éjjel szállítsák el; „minél inkább ismeretes, annál jobb: helytelen volna, ha ártatlansága a sötétséget keresné.” Mária azután előadta a dékánnak, hogy sohasem tiltották meg neki, hogy intézetében megmaradjon, s hogy mindig sürgette, hogy közöljék vele a pápa határozatát, mint levelei tanúsítják. amit ő szentségétől hallott, az mindössze társaságának dicsérete volt, és azt mondta neki: „Ha klauzúrája volna, szívesen aranyba foglalná, de klauzúra nélkül nem erősítheti meg.” Mária azután megkérdezte a dékánt, hogy mi a pápa akarata: megsemmisíteni vagy túrni az intézetet; a dékán azt felelte, hogy nem tudja. Világos tehát, hogy a feloszlató bullát nem küldték meg Golla dékánnak a szent officium Máriára vonatkozó levelével.

Itt két dolgot kell megkülönböztetnünk: VIII. Orbán pápa bulláját, a bölcsesség és okosság tényét (melyet az a félelem sugallt, hogy az intézet tagjai nemüket és erejüket felülmúló munkára vállalkoztak, amely nem egyezett meg az akkori egyházi törvényekkel); és másodszor Máriának elítélését a szent officium által – ami, mint látni fogjuk, a szent atya tudtán kívül történt.

A szentszék ítéletével szemben az igazán katolikus hívőre nézve csak a meghódolás lehetséges; és a bulla kemény határozatainak ellenére Mária és társai Olaszországban és Németországban hősiesen alávetették magokat minden intézkedésének. A szent officium dekrétuma és Ward Mária személyes elítélése, mely őt eretneknek és lázadónak bélyegezte, azok kicsinyes üldözésének és rosszakaratú gyanúsításainak eredménye volt, akik ellene voltak, s kiknek neveit ő és nővérei eltitkolták. A Gondviselés szándéka szerint ez egyike volt ama kivételes megpróbáltatásoknak, melyeket csak az Isten leghívebb szolgálira küld.

A dékán, teljesítvén kellemetlen kötelességét, nem akarta megengedni Máriának, hogy búcsút vegyen nővéreitől; mélyen meg volt hatva, mikor látta, hogy letérdelt imádkozni s azután nyugodtan készült a báz elhagyására. Hallani sem akart arról, hogy gyalog menjen, amint óhajtotta, hanem készen tartott egy kocsit; és Mária, megköszönvén neki e gondoskodást, tiszteletteljes és bátor megadással s isteni Mestere példáját követve fogadta a reá várakozó újabb megaláztatásokat.

Máriát bántotta a választó fejedelem és fejedelemné hallgatása, akik két héttel előbb tudták, hogy mi készül számára. Bár méltányolta gyengédségüket ez alkalomból, tartózkodásuk mégis fájt neki, de mint igen jól megjegyezte a körülötte levőknek: „Az önmegtartózkodás és szenvedés akkor legjobb, mikor a legteljesebb.”

VIII. Orbán pápa elrendeli szabadon bocsátását – visszatér Rómába – Orbán pápa jóakarata és kegyessége Mária és társai iránt – újra kezdi művét – Angolországba megy

Feloszlató bulla közzététele előtt Ward Mária körlevelet intézett intézete összes házaihoz, lelkükre kötve leányainak, hogy minden pontban engedelmeskedjenek a római rendeleteknek. Fogságából a dékán kérelmére újból írt, mondván: „Kérlek, teljesítsétek készséggel és igaz szívvel azt, amit tartalmaznak. A világi állásban kétségkívül sokat szolgálhattok az Úrnak a nélkül, hogy zaklatásnak tennétek ki magatokat vagy másokat.”

A klarisszák „Anger”-nak nevezett kolostora, ahova Ward Mériát vitték, egy magános helyen állt München város kapuinál. Néhány évvel előbb, egyik utazása alkalmával, Máriának, úgy látszik, látomása volt jövőendő fogságáról az Anger-ban. Bajorország fővárosába utaztában, hirtelen útítársához, egy jámbor bajor asszonyhoz, Grünwalden Anna Máriához fordulva, monda: „Anna Mária, mi az az Anger? Nem szerzetesnők laknak benne, s nem Szt. Jakabról van elnevezve?” Igenlő választ kapván, Mária folytatá: „Anna Mária, eljön a nap, mikor fogoly leszek ott mint eretnek és ön apáca lesz.” Ez valóban megtörtént, Anna Mária klarissza, s néhány évvel később Mária eretnekség miatt a kolostor foglya lön.

Az Anger-kolostor nagyon híres volt szentségéről. Az egyik nővér, aki nagy kegyben állt az Istennél, gazdag volt érényekben és előhaladott az években, Máriának a kolostorba érkeztekor így szólt az apátnőnek: „Anyám, az Istennek egy nagy szolgálóját fogadtuk be, akinek jelenléte áldás lesz házunkra.” Valóban a szerzetesnők csakhamar becsülni tanulták foglyuk érényeit, s Máriának saját hálás tanúskodása szerint, teljes tisztelettel bántak vele, s oly jók voltak iránta, hogy nem győzi őket magasztalni. A ferencrendi atyák is, akik akkor a szentéletű apácákat igazgatták, nagyon épültek Mária örömteljes megadásán, s kijelentették, hogy „nyugodt bátorsága és derűltége kézzel fogható bizonyítéka ártatlanságának.”

Mégis szigorúan zárva tartották egy kis szobában, mely el volt választva a konvent többi részétől. A ragályos betegségben szenvedők részére szolgált és csak a legvégső szükségben használták. A mennyezet oly alacsony volt, hogy kézzel el lehetett érni; a temetőre néző két kis ablak be volt deszkázva, csak fölül volt egy tenyérnyi széles nyílás. Sokáig lakott a szobában egy halálos beteg, akit csak azért vittek el, hogy Máriának helyet csináljanak; s a falak, szoba és berendezés érintetlenül hagyatván, undorító és kiállhatatlan szag töltötte el a helyet és mótelyezte meg a levegőt. A szobát nem kegyetlenségből, hanem alkalmas volta miatt választották.

Itt kellett élni Máriának és hűséges szolgálójának, Turner Annának, és sohasem volt szabad elhagynia, még rövid időre sem. Mária egyéb szenvedéseit – hirtelen elválás mindazoktól, kik kedvesek voltak neki, megalázások és magány – fokozta az, hogy teljesen meg volt fosztva minden lelki vigasztalástól, még a szentségekhez való járulástól is. Mária hosszas tartózkodása ez egészségtelen környezetben heves lázt idézett elő, s az orvos, nem bízván felgyógyulásában, érkezettnek látta az időt, hogy felvegye a végső szentségeket. Mikor erre engedélyt kértek a dékántól, ez megtagadta azt, hacsak Mária alá nem veti magát az ő föltételeinek. Alá kellett volna írnia egy Golla dékán által fogalmazott nyilatkozatot, melyben kijelenti, hogy „ha valaha szóval és cselekedettel vétett valamit a szent egyház ellen,

azt bánja és sajnálja.” Ily nyilatkozat azt a hitet kelthette, hogy igazságosan szenvedett, azért Mária, félvén bármitől, ami árnyékot vethetett volna arra, amit ő igazságnak ismert, megtagadta a nyilatkozat aláírását, hanem olasz nyelven írt levélben kifejezést adott a pápa és az egyház iránt való ragaszkodásának és szeretetének: „Sohasem vétettem semmit szóval vagy cselekedettel, sem nagyot, sem kicsit, ő szentsége (akinek szent akaratát kész voltam s most is kész vagyok mindenben teljesíteni) vagy a szent egyház tekintélye ellen. Hanem ellenkezőleg gyenge tehetségeimet és munkáimat huszonhat éven át, tölem telhetőleg mind a kettőnek dicsőségére és szolgálatára szenteltem, az Isten irgalmától és ő szentsége kegyességétől remélem, hogy az kellő időben és helyen ki fog tűnni.” Ehhez hozzáadta, hogy „sem száz világért, sem bármi jelenvaló vagy jövődől jó elnyeréséért sem akar a legkisebb oly dolgot cselekedni, ami nem illenék egy igaz katolikushoz és a szentegyház legengedelmesebb leányához.”

Mivel a várost bejárta a hír, hogy Mária egy eretnek makacsságával vonakodik aláírni a Golla dékán által hozzá küldött ívet, a nővérek a fenti levél másolatát Miksa tájékoztatása végett bemutatták Erzsébet választó fejedelemasszonynak. A nyilatkozat megírása után Mária magához vette a szent útravalót, s két nappal később, mert a halálát várták, az utolsó kenetet feladta neki a klarisszák ferencrendi gyóntatója, mialatt az apátnő és az apácák a részvét minden jelével állták körül az ágyát. Kis vártatra a hálaadó ima után Mária, akinek bizalma, hogy az Isten megtartja életét, rendületlen volt, a körülállók bámulatára jelt adott, hogy föl akar kelni, s kérte, hogy vigyék el a templomba, ahol nővérei aggódva várják. Néhány bátorító és oktató szót intézvén hozzájuk, visszavitetett cellájába s részben öntudatlan állapotba esett, mely rövid alvásban végződött. Másnap az orvos csodálkozott azon, hogy egészségesnek találta, s kijelentette, hogy e változás „nyilván az Isten beavatkozása volt a végből, hogy ártatlanságát mindenki előtt világossá tegye.”

Máriának, ki saját szenvedéseiről megfedekezett, s kit sohasem hagyott el vidám derűsége, csak arra volt gondja, hogy vigasztalja és bátorítsa a Paradeiserhausban levő leányait, akik körülbelül negyvenen voltak. Poyntz Mária értesülvén, hogy mi történt anyjukkal és alapítójukkal, ezt írta: „Ki írhatja le aggodalmunkat, mely megrohant bennünket, mikor, akármerre tekintettünk, csak az ő egészségének gyengeségét és ellenségeinek hatalmát és heveségét láttuk, amely útját vágta minden segítségnek, kivéve az Istenét, akihez szünet nélkül folyamodtunk.”

Mária szeretetteljes leleményessége módot talált arra, hogy citromlével írt kis leveleket küldött nekik, gyakran ezzel a fölírással: „Palotámból, nem fogságból, mert én annak tartom.” – „Isten veletek”, teszi hozzá némelyiknek végén, „legyetek vidámak és ne kételkedjete Mesterünkben”. Az ő utasítására írtak nővérei a szent officiumnak, nem hogy megfellebbezzék a feloszlatast, hanem, hogy igazolják alapítójukat s kérjék, hogy „anyjukat, Maria della Guardiát, akit oly nagy bűnről vádolnak, mint az eretnokség, ne fosszák meg az életétől is, mert testi gyengeségét és megrongált egészségét tekintve, az ő fogságát nem lehet másnak, mint erőszakos halálnak tekinteni.” A pápának azt mondták állapotáról, hogy „ha nem halál, hát haldokló élet. Méltóztassék őt Rómába hívni, engedélyt adni neki, hogy még egyszer beszélhessen saját ügyében, miután az eset oly nyilvánossá lőn, és mivel oly borzasztó az, amiről vádolják, s amiért ilyen bánásmódban részesül.”

A kérvénynek megvolt a kívánt eredménye. Ő szentsége, miután elolvasta, bíborosokból bizottságot alakított, amelyben maga elnökölt, s megvizsgálván a tényeket, megállapította, hogy míg a feloszlato bulla tőle származik, a szent officium Mária elfogatását elrendelő dekrétumát az ő tudta nélkül küldték el. Ő szentsége azonnal rendeletet küldött Münchenbe, hogy „Maria della Guardia”-t, amint őt nevezték, bocsássák szabadon, felhatalmazván egyúttal, hogy jöjjön Rómába és tisztázza magát az igazhitűsége ellen emelt vádtól, – a vádtól, mely a hit tisztaságát oly nagyra becsülő lelkeknek sokkal nagyobb szomorúságot okozott, mint az intézet feloszlata. A pápa válasza a nővérek emlékiratára április 15-én

érkezett a Paradeiserhausba, s Mária társnői örömmel telve siettek az Angerba, remélvén, hogy magukkal hozhatják szeretett anyjukat; de Mária virágvasárnapig fogsága magányában akart maradni. Feledhetetlen évfordulója volt annak, hogy huszonkét év előtt életét az Istennek szentelte az örökös tisztaság fogadalma által, mikor azon a ponton volt, hogy elhagyja a st. omer-i klarisszákat. Most, mielőtt elhagyná a klarisszák egy másik kolostorát, azzal óhajtotta tölteni virágvasárnapját, hogy újra az Istennek ajánlja föl összeroncsolt életét.

Nagy hétfőn a választó fejedelemszöny elküldte kocsiját, hogy Máriát a Paradeiserhausba vigye. A klarisszák, akiknek alkalmuk volt foglyukat csodálni s iránta vonzalomra gyulladni, sajnálattal váltak el tőle, s tovább is a legbarátságosabb viszony volt a két ház között. Kedves társasága szerzetesi otthonába visszatérve, Mária teljes tudatában volt annak, micsoda új szenvedések várnak reá. A több mint húsz éves munka hajótörése, a lelkek aratásának megsemmisítése, tönkrement hivatások, a jelen sokféle nehézsége, ama lelkeknek bizonytalan jövője, akik lemondtak az otthonról és hazáról, s akiket úgy szeretett, mint önmagát, sok barátjának közönye és lenézése, a világ megvetése és gúnyolódása, párosulva szegénységgel és hontalansággal – mindezt oly világosan látta, hogy szívét és lelkét a legnagyobb keserűség töltötte volna el, ha nem bírta volna ama lelkek hősieb bizalmát, akik, az Istenbe vetve minden bizalmukat, előre haladnak, mikor mások visszahúzódnak, a remény ellen remélnek, s minél jobban emelkednek a szentségben, annál előbbre mennek az Isten gyermekeinek igazi szabadságában. Történetünk e fordulópontjának idején az intézetnek tíz háza volt teljes működésben, két-háromszáz fennkölt lelkű és jómódú családból származó nővérrel. A bulla kifejezései határozottak és szigorúak voltak. Kimondta az angol kisasszonyok intézetének megszüntetését, a házak felosztatását, s a tagokat feloldotta fogadalmaik alól. Flandriában betű szerint, a legnagyobb szigorral hajtották végre a bullát; sajátságos, hogy kihirdetéséről biztos tudomásunk csak egy helyen van, az intézet Lüttichben létező egyik házában. Itt a bullát a tartományi főnök, az elöljáró és kilenc idősebb nővér jelenlétében olvasták föl, akik mindannyiuk nevében azonnal alávetették magukat. Iskoláikat bezárták, tulajdonukat elkobozták, jövedelmeiket beszüntették. Kénytelenek lévén a Mária által oly jól berendezett két házat elhagyni, azon vették észre magukat, hogy lakás, pénz és majdnem barátok nélkül állnak. Némelyeknek nehéz, hogy ne mondjuk, lehetetlen volt visszatérni családjukhoz vagy barátaikhoz, vagy más rendbe lépni. Különösen nehéz sorsa volt azoknak, akik, mint a legtöbb nővér, Angolországból jöttek.

Ward Máriának VIII. Orbán pápához intézett leveléből tudjuk, hogy négy ház szétszórt tagjai kénytelenek voltak koldulni. Az intézet volt tagjainak francia nekrológiájában találjuk Mária legelső társai egyikének, Smith Katalinnak nevét. Ez ama négy ház egyikében elöljáró volt és kivált béketűrésével és Istenbe vetett bizalmával a rendkívüli megpróbáltatások idején, melyekből még éhség és szűkölködés sem hiányzott. Osztozott ezekben sokakkal, akik szintén nagy erényeknek adták bizonyítékait.

Az intézet tagjainak anyagi szükségéhez még más, keserűbb természetű megpróbáltatások is járultak. Eretnekségről gyanúsították őket, s a Máriára dobott rágalom általánosan ismeretessé lévén, sokan, éppen egyháziak, visszahúzódtak tőlük; s ekként a nővérek gyakran el voltak zárva ama lelki segélyektől, melyekhez minden keresztény hozzá juthat. A pénzhány sokat arra is kényszerített, hogy elhalasszák a szerzetes ruhának világi öltözetrel való felváltását, amit a bulla megparancsolt, amely körülmény kitette őket azok megvetésének és gúnyolódásaiknak, akikkel találkoztak. Egy bajor nővérről, Köchin Katalinról beszélnek, hogy mikor egy templomban gyónás végett még szerzetesi ruhában jelent meg, a sekrestyés arcúléttel fogadta, s azután kikergette az utcára. Ha ilyen volt az intézet tagjainak helyzete Flandriában, a bajorországi nővérek dolga sem volt sokkal jobb, mint az épp most idézett példából láthatjuk. Igaz, hogy a Paradeiserhaus még menedéket adott a felosztatott társaságnak, de az életfenntartás nehezebb volt s a pénz minden nap kevesebb lett. Az iskolák be voltak zárva, a választófejedelem megvonta támogatását, s Angolország

szomorú helyzete s az intézetre nehezedő gyanú miatt a nővérek most ritkán kapták meg a nekik járó pénzt. Az idők súlyos voltát szaporította a nyilvános események nyomása is. Németországban a harmincéves háború dúlt, s a svédek, bárhova mentek, mindenüvé pusztulást és nyomort vittek. A pestis csak fokozta a háború borzalmait; München nagyon sokat szenvedett, s az intézet tagjait nem kerülte ki az iszonyú csapás. Azért nem kell csodálkoznunk, mikor azt olvassuk, hogy a Paradeiserhaus lakóinak nyomora határos volt az éhínséggel.

A nyomor és általános szükség e korszakával kapcsolatban itt meg kell említenünk egy eseményt, mely megmutatja, miként jutalmazta az Isten szolgáinak bizalmát. Egy nap semmi élelmiszerük nem volt, csak kevés borsó, mely elég volt egy embernek, s ebből kellett jóllaknia egy egész családnak. Mikor a szakácsné jelentést tett Ward Máriának, ez azt mondta neki, hogy csak készítse el és tálalja föl a társaságnak; nagy csodálkozásukra, a borsó nemcsak elég volt mindnyájuknak, hanem még a tálban is maradt annyi, amennyit megfőztek.

Az általános szorongatás ez idejében történt, hogy az egyik tag, Rörlin Anna kiváló erényei kitűntek. Mint bajor születésű azt hitte, hogy kevésbé fogják bántalmazni, mint angol társnőit, s azért ajánlkozott, hogy elmegy kéregetni a végből, hogy nővéreinek szenvedéseit segíthesse. Gyalog ment, nagy utakat tett meg, kitéve magát mindenféle veszedelemnek, melyeket a vidéknek idegen csapatokkal való megszállása jelentékenyen megszorított.

E lesújtó bajok közt Mária elhatározta, hogy Rómába megy magát az eretnokség bélyegétől tisztázni. Valószínűleg 1632. április havában hagyta el Münchent. Távozása előtt a ház hűséges lakóit s szétszórt gyermekeinek kis csapatát, mely a vihar után anyjuk köré gyűlt, Poyntz Mária szerető gondjaiba ajánlotta. Különös gondjaiba ajánlotta neki Constable Franciskát, akkor nagyon egészséges és sokat ígérő szerzetesnőt, azt mondván, hogy nemsokára az égbe jut. Jövendőlése szomorúan beteljesedett, mert ugyanazon év június 30-án Franciska meghalt tizenhat éves korában. Mária Cotton Erzsébetet és Turner Annát vitte magával útítársakul, s az utat Münchentől Rómáig gyalog tették meg. A veszedelmek nagyok voltak, s hagyományból tudjuk, hogy a bátor kis csapatot majdnem meggyilkolták, de megmentette Mária okossága és imája, aki a gyilkos szándékú emberek családja megtérésének útját előkészítette.

Bár Mária és társai, a bulla intézkedéseinek megfelelőleg világi ruhában utaztak, mégis az uralkodó fejedelmek és Rómába érkezésükkor a bíborosok éppoly szívesen fogadták őket, mint a múltban.⁹ Magán kihallgatást nyerve, első szava ez volt ő szentségéhez: „Szentséges atyám, nem vagyok és sohasem voltam eretnek.” – „Elhisszük, elhisszük”, viszonzá a pápa. „Mi és a bíborosok jól vagyunk értesülve magatokról, életmódokról és példás magatokviseléséről. Mi és ők mindnyájan nemcsak meg vagyunk elégedve, hanem épülünk, s tudjuk, hogy jól vezetted intézetedet. Mindazáltal megengedtük, hogy próbára legyenek téve erényeid, s nem szabad gondolnod, hogy jobban próbára tettünk, mint hasonló esetekben más pápák, a mi elődeink próbára tették az Isten szolgáinak türelmét.” A pápa kegyessége által fölbátorítva, Mária azután kérte Winefrid Wigmore szabadon bocsáttatását, aki még fogságban volt Lüttichben, s hogy engedje meg bizonyos számú, Németországban levő, legtöbbnyire még nagyon fiatal nővéreknek, hogy vele Rómában élhessenek. Még nem lehetett őket hazájukba, Angolországba visszaküldeni a pénzhiány és a hitüket fenyegető veszedelmek miatt. A szent atyának nem volt tudomása Winefrid Wigmore fogságáról, s biztosította Máriát, hogy el fogja rendelni szabadon bocsáttatását. A második kérést illetően ő szentsége nemcsak hozzájárult kívánságához, hanem pártfogásáról is biztosította azokat,

⁹ Cotton Erzsébet és Turner Anna Rómába kísérték Máriát. E kihallgatásról számot adnak Pageti Vince, Lohner, Bissel és Winefrid Wigmore, Ward Mária első életrajzainak írói.

akikért Mária közbenjárt, mondván: Haveremo a charo che venghino e ne terremo sotto la nostra protezione.¹⁰

E fontos beszélgetés eredményei annál vigasztalóbbak voltak, mert az elmúlt évek megpróbáltatásai felülmúlták azokat, melyek az egyház odaadó gyermekét érhetik.

Am nemes lelkek között, akiknek Máriához való ragaszkodása a balsorssal növekedett, találjuk első társait, Winefrid Wigmore-t, Poyntz Máriát, Babthorpe Borbálát és egy csapat régi angol katolikus nemesi családokból származó, tehetséges leányt, akik, miután még egészen fiatalon látták az intézet felosztását, érettebb korban boldog tanúi voltak feltámadásának új alakjában, megjavítva ama pontokban, amelyek ellenkezésre találtak.

Bármint gondolkozott is Orbán pápa Mária művéről, nem álhatott ellen; az ő egyenes és őszinte jelleme és szentségének félreismerhetetlen jelei, amelyeket intézete általános megsemmisítése alkalmával adott, megnyerték az ügynek.

Tovább is kimutatta kiváló jószívűségét és igyekezett eloszlatni az iránta és övéi iránt táplált előítéleteket, a bulla elkerülhetetlen következményeit. Így tapasztaljuk, hogy a szent officium titkára a kölni nunciushoz intézett levelében dicséri Mária engedelmességét és igazhitűségét; magasztalja társai engedékenységet és melegen ajánlja őket „a szentszék képviselőinek pártfogásába”, hogy visszaadják az angol kisasszonyoknak a tulajdonukhoz tartozó különféle dolgokat, amelyekkel a felosztás idején bírtak. A pápa, a választófejedelem szíves hozzájárulásával, a még Münchenben levő tagoknak megengedte, hogy tovább is a Paradeiserbausban élhessenek, ahol néhány évvel később újra megnyithatták iskoláikat a szegényebb gyermekek részére.

Ő szentsége kifejezett kívánságára 1633-ban Genison Margit, a volt bécsi elöljáró, meghozta Münchenből Rómába a fiatal nővéreket, akikért Mária közbenjárt. Lakást a S. Mária Maggiore közelében találtak, s nemsokára megengedték nekik angol növendékek befogadását; ez lett az anyaház és a főelöljáró székhelye, még a szabályoknak 1703-ban történt helybenhagyása után is egy ideig.

Angol katolikusok nagyon sokan voltak akkor Rómában, s az intézet háza nemsokára kedves találkozó helyük lett. Néhány rosszakarató ember, e népszerűségtől megijedve, annyira ment, hogy ez ellen panaszt emelt a pápánál. Orbán válasza az volt, hogy örömmel hallja, hogy donna Maria della Guardiát oly sokan látogatják, mert „akik hozzá mennek, vagy jók, vagy, mióta a házat látogatják, azok kezdenek lenni.” Semmi sem csökkenthette a pápa irántuk való jóakarátát. Évi jövedelmet állapított meg részükre, ajánlotta őket sógornője, donna Constanza, és ennek leánya, donna Anna, valamint unokaöccsei, Francesco és Antonio Barberini bíborosok jószívűségébe. Mikor Mária társai Münchenből megérkeztek, donna Constanza ő szentsége egyenes kívánságára odakölcsonözte neki egyik kocsiját. Donna Anna hármásával bevezette őket a pápához, aki atyai szeretettel fogadta őket.

Mikor Mária egészsége komoly aggodalmakra adott okot, ő szentsége ismét megkérte donna Constanzát, hogy nézze meg, nincs-e valamire szüksége; elküldte hozzá saját orvosát; orvosságokat rendelt neki saját gyógyszer-tárából és bort az asztaláról. De e szeretetteljes gondoskodás ellenére Máriát tovább is a legkegyetlenebb szenvedések gyötörték, úgy, hogy élete majdnem csoda volt; mindazáltal nem tudták rábírní arra, hogy kevesbítse vagy hagyja abba az önmegtagadásokat és sanyargatásokat, melyeket kora ifjúsága óta megszokott gyakorolni. Mivel az orvosok többször ajánlották neki a san-cassianói fürdöket, végre teljesítette rendeleteiket, de kevés eredménnyel. San Cassiano-t elhagyta, egy villába ment Piano Castagnano közelében, hogy ott tartózkodjék, míg a nagy melegek elmúlnak, és ismét visszamehet a fürdökhöz. Ezt a villát egyik barátnője, de Monté marchese, bocsátotta rendelkezésére. Ott tartózkodása alatt a szenvedésekben tanúsított példás türelmével

¹⁰ Örülünk, hogy eljönnek, és pártfogásunk alá vesszük őket.

épülésére szolgált mindenkinek, papoknak, szerzeteseknek és világiaknak. Még csodálatosabb volt e folytonos beteg állapotban lelkének vidámsága és változhatatlan jókedve. Nem érte be azzal, hogy maga jókedvű volt, hanem azt kívánta, hogy társai is minden időben és minden körülmények közt ugyanazon szent vidámságot tanúsítsák. „Légy vidám”, írta fogságából Poyntz Máriának, „s ne kételkedjél Mesterünkben.” – „A mi hivatásukban”, mondja másutt, „a vidám lélek, jó egyetértés, az erények után való erős vágy szükségesek, de mindezek közt a vidám lélek a legszükségesebb.”

Nem kevésbé csodálatra méltó volt nemeslelkűsége és ellenségszeretete. Hallván, hogy egyik ellenségük meghalt, azonnal elrendelte, hogy „mindegyik újonc imádkozzék a lelke üdvösségéért. Én kérem az Istent, hogy minket, szegényeket meghallgatva, bocsásson meg minden ellenségünknek.” Átalában „barátaink”-nak nevezte őket, imádkozott értük, pénteki áldozását rendszeren értük ajánlotta föl, és buzdította nővéreit, hogy úgy tekintsék őket, mint koronájuk buzgó díszítőit, akik ezért teljes hálájukra érdemesek. „Bocsásson meg nekik az édes Jézus,” írta; „én ugyanannyi jót akarok nekik tenni, mint amennyi keserőséget okoztak ők nekem és enyéimnek.”

Mária egészségi állapota, mint láttuk, komoly aggodalmakra adott okot; úgy, hogy július 30-án fölvette a végső szentségeket és a pápai áldást; ezt St. Onofrio bíboros hozta neki, aki, bár a feloszlatás idejében maga írta alá az elfogatási rendeletet, most nagyrabecsülésének adott kifejezést, mondván: „Aldott legyen az Isten, hogy sok éven át meghagyta őt nektek, míg ő szóval és tettel másokat képesekké tett a kormányzásra, amikor ő már nem lesz.” Mária élet és halál közt lebegett az egész 1633-iki nyáron át egész augusztus 10-ig, mikor egy nagy gyötrelmek közt töltött éj után egész váratlanul azt mondta Winefridnek, hogy Spaaba akar menni. „Magam sem tudom”, mondá, „hogy mit akar az Isten ezzel velem, de emberileg szólva, itt meg kell hálnom, ott pedig meg fogok gyógyulni.” Winefrid viszonzá: „De hol vesszük hozzá a szükségeseket?” – „Az Isten majd gondoskodik”, felelé Mária.

Valószínű, hogy Mária még egyszer látni óhajtván társainak kis csapatát, mely Angolországban az Istennek szolgált és a vallás érdekein munkálkodott, ez sokban hozzájárult elhatározásához. Tizenöt év óta nem látta őket, s most, hogy intézetének maradványa Rómában és Münchenben helybenhagyott menedékhelyre talált, azt gondolta, hogy az Isten azt kívánja, hogy lakását tegye át ama leányai közé, akik leginkább ki vannak téve a veszedelemnek.

Az elutazást szeptemberre határozta, de a pápával való utolsó beszélgetésére kitűzött napon képtelen volt az ágyat elhagyni. Nem akarván a pápa áldása nélkül útrakelni, Poyntz Máriát és Winefrid Wigmore-t küldte maga helyett. A pápa szokott kegyességével fogadta őket, s ajánló leveleket ígért neki amaz országok nunciusaiboz, amelyeken Mária átmegy. „Részünkről nagyra becsüljük őt”, tevő hozzá ő szentsége, „nemcsak mint nagy okosságú, rendkívül erős és hatalmas lelkű asszonyt, hanem, ami sokkal több, szentnek és az Isten szolgájának tartjuk őt. Ti, kik vele mentek, engedelmeskedjete és szolgáljatok neki, mert ameddig ezt cselekszitek, jól cselekesztek.”

E dicsérő szavakat, mint könnyű elhinni, gondosan megőrizték és lelkiismeretesen leírták társnői. Azokról a fenséges ajkáról jövőn, nem voltak-e diadalmas válasz azokra a vádakra, melyeket szeretett anyjuk és alapítójuk ellen felhoztak, és ékesen szóló igazolása magaviseletének?

Mária gyaloghintón hagyta el Rómát, és érintette Flórencet, Bolognát, Milánót és Vercellit. Turinban Caffarelli, pápai nuncius, rábírta, hogy elfogadja vendégszeretétét, és azután kocsijában elküldte a Mont Cenis lábához. A hegyen, november 11-én, nagy hóviharban keltek át, s a társaság életét egy kis kutya ösztöne mentette meg, mely pontosan vezette őket útjukon, miután a vezetők eltévesztették az utat.

Párizsba érkezve, ott megvárta a tél elmúltát, hogy azután folytassa útját Franciaországon és Németalföldön át, épségben utazva az akkor dühöngő harminc éves háború veszedelmei

ellenére. Spaaban azt tapasztalta Mária, hogy az Isten alkalmat készített neki a felebaráti szeretet gyakorlására, s a helyett, hogy a gyógyító eszközöket, melyeket a hely nyújtott, a maga számára használta volna fel, azonnal megkezdte egy jó ismerős hölgynek ápolását, aki rákbetegségben szenvedett. Társai figyelmeztetéseire egyszerűen így felelt: „Azt cselekszem, amiért a Mesterem küldött; mit határoz az, hogy meggyógyulok-e?” Szokott önzetlenségével Mária tovább ápolta a szegény beteget s végre rábírta, hogy fölvegye az utolsó szentségeket, amelyeket addig állhatatosan visszautasított. A szenvedő békés és épületes halála Mária önfeláldozásának és szeretetének jutalma.

A spaai évad elmúltával Mária Stavelot-ba ment, közel Lüttichhez, a királyi bencés apátság tőszomszédságába, amelynek Ferdinánd, bajor herceg és lüttichi püspök kormányzó apátja volt. Ez az utazás kínos emlékeket idézett föl. Tizenhét évvel előbb két virágzó házat hagyott ott, és iskolákat, melyek a legjobb eredménnyel működtek. Megpillantva művének romjait, amelyeket részben néhány tag meggondolatlan magaviselete idézett elő, Máriának nem volt egy korholó szava. Nem árulta el egy sóhajtással vagy szomorú kifejezéssel sem, ami a lelkében végbement. „Hadd szenvedjek csak én egyedül és mentegessem hibáikat”, mondá szelíd hangon, mikor ama gyermekeiről beszélt, akik a végzetes csapást sietteték.

Lütticből Mária Angolországba indult, St. Omer-en át, amely intézetének bölcsője és tanúja legelső próbálkozásának a szerzetes életben. Az ifjúkor szent lelkesedésével itt vetette el művének első magvait, amely, bár ekkor csaknem meg volt semmisülve, új erővel készült föltámadni s annál több gyümölcsöt teremni, minél mélyebben süllyedt a parányi mag a szorongattatás és nyomor termékeny talajába. Megújítva teljes megadását Mestere kifürkészhetetlen szándékaival szemben, Mária nem engedett meg magának egy keserű gondolatot, a csüggedésnek még csak árnyékát sem, amely megzavarta volna lelke vidámságát. Itt a festett életrajz¹¹ segítségünkre jó, s tudunkra adja, hogy az Isten miként vigasztalta meg st.-omeri-i rövid tartózkodása alatt szolgálójának lelkét, isteni kinyilatkoztatás által¹² megmutatván neki intézete gyümölcstermő és boldog jövőjét. Mária és társai azzal az erős reménnyel, hogy ez ígéretek beteljesülését meglátják, indultak el Londonba, ahova 1639. május havában érkeztek.

IX. Polgárháború – Mária letelepszik Hutton Rudby-ban – utolsó betegsége és halála

A nyáron, Lüttichből való elutazása előtt, Mária írt a pápának, ajánló levelet kérve tőle az angol királynéhoz. Ehhez képest Barberini bíboros a pápa nevében írt Henrietta Mária királynénak, s úgy beszélt Ward Máriáról, mint „akit igen nagyra becsülnek Rómában általánosan ismert jó tulajdonai és jámborsága miatt, ami kétségtávol arra bírja Felségedet, hogy lássa és hallja őt.” Kérte a királynét, „hogy minden lehető szívességet tanúsítson iránta és társai iránt.” A pápa unokaöccsének ez a levele 1638. augusztus 28-án kelt s a legszívesebb fogadtatást biztosított Máriának Henrietta királyné részéről, aki, 1639. június hó végén, magánkihallgatást adott neki, amelyről Mária sietett számot adni Barberini

¹¹ Ötven olajfestményből álló képsorozat, mely időrendben ábrázolja Ward Mária történetét. E képek körülbelül 1689-ből valók, s valószínűleg Mária első társainak óhajására készültek. Ugyanazon korból származó német felírás magyarázza meg mindegyik festmény tárgyát. E becses gyűjtemény és nagyon értékes történeti emlék az intézet augsburgi (bajorországi) házában őrzetik.

¹² E látomás emléke az életrajzi képsorozat negyvenkilencedik festményén van megörökítve. A látomásban egy ismeretlen püspököt látott, akiről az Isten kijelentette, hogy egy nap pártfogásába fogja venni intézetét. A nővérek azt hiszik, hogy ez Freising János Kristóf, 1665-ben Augsburgi püspök, Poyntz Mária barátja, aki pártfogásába vette az angol kisasszonyokat és szerzetesi kiváltságokat adott nekik.

bíborosnak. Az apostoli nuncius, mgr. Rosetti, akit nemrég küldtek ő felségének veszedelmes helyzetében való támogatására s az elnyomott katolikusok vigasztalására, szintén minden tőle telhető erkölcsi támogatásban részesítette Máriát.

Képzeltük azt a – bár nem egészen zavartalan – örömet, melyet Mária és munkatársai éreztek, mikor szülőföldjükön találkoztak. Visszatérése jel volt a tagokra, akik akkor különböző helyeken az irgalmasság cselekedeteivel foglalkoztak, hogy összejöjjenek. Máriát nemsokára körülvették régi fiataalkori társai és mások, akik zászlója alá sorakoztak, amikor a nehézségek, melyekkel az intézetnek meg kellett küzdenie, elégségesek voltak arra, hogy a legerősebb szíveket is megingassák. Köztük találjuk Bedingfield Franciskát, akinek jelentékeny rész jutott ki az intézet további történetében, és Layton Izabellát, egy gazdag londoni kereskedő katolikus hitre tért egyetlen leányát. Ez a hölgy inkább lemondott örökösödési jogáról, mintsem elhagyja a hitét, s mint laikus nővér beállt az angol kisasszonyok közé. Jámorsága és áldozatkészsége példás volt. Szívesen ment ki, mint bajor nővére, hogy élelmiszereket kolduljon a szegény társaságnak, s hogy enyhítsen katolikus foglyok kemény sorsán. Ilyenkor súlyos terheket vitt végig London utcáin, nem törődve a megvetéssel, amelynek ezzel kitette magát.

Mária új londoni lakása, az általános hiedelem szerint, a St. Martin's Laane-ben volt. Háza csakhamar oda vonzotta a papokat és minden rangú és korú katolikus látogatókat, akik azért jártak hozzá, hogy bátorítást és világosságot kapjanak.

Kegyetlen betegségének gyakori rohamai ellenére Mária, ki nem tűrt halasztást, mikor lelkekről volt szó, hűséges társai közreműködésével megkezdte a nevelés munkáját, mellyel más jótékony cselekedeteket párosított, melyeket tőlük a kor szomorú körülményei kívántak. Megújult hévvel adta magát a buzgólkodó és jótékony életnek, amelyet ismét megkezdett. A feloszlátás óta a rangbeli hölgyek szokásos ruháját viselte. De, híven szegénység-szeretetéhez, csak régi és elviselt ruhákat hordott. Ezt az erényt oly magasra becsülte, hogy, mint mondani szokta: „azzal nem mint koldusasszonnyal, hanem mint királynővel kell bánni.” De, mint Poyntz Mária elbeszéli, előkelő modora és nemes magatartása azt a látszatot keltette, mintha jól lett volna öltözve; s bizonyos rosszlelkű emberek éppen ruházata előkelő voltaért tettek neki szemrehányást.

Alig terjedt híre annak, hogy Mária hosszabb időt szándékozik Angolországban tölteni, barátai és ismerősei siettek őt megbízni leányaik nevelésével, akik közt igen sok magas származású volt. De Mária, mindig a szegények és szűkölködők segítésére keresvén alkalmat, számukat másokkal szaporította, akik nem tudtak fizetni, úgy, hogy szegénysége és „az idők veszedelmei ellenére nagy családot tartott el.”

E megújulás közben Mária nem titkolhatta el maga elől, hogy a politikai és vallási ügyek állapota minden nap sötétebb lett. Az alsó ház nyílt lázadásban volt a királyi tekintély ellen, s a király és királyné elutazása a fővárost a vallási fanatizmusnak és a lázadók gyűlöletének zsákmányává tette. Mária békeességes háza gyanú tárgya lőn. Az üldözők házkutatásai annyira megszorodtak, hogy huszonnégy óra alatt négyszer is megismétlődtek. A veszedelmes helyzet arra készítette Máriát, hogy más menedékhelyet keressen nővéreinek és növendékeinek. Azért elhatározta, hogy visszavonul Yorkshire-be, ahol folytathatja a nevelés munkáját, s ahol kápolnája a helység katolikus lakóinak azt a ritka kiváltságot nyújthatta, hogy vallásukat zaklatás nélkül gyakorolhassák. Május kezdetén Mária és házanépe Londontól északra vonultak a yorkshire-i Hutton Rudbyba, unokatestvérének, Inglebi Jánosnak, egy erős katolikusnak félreeső birtokán. A ház a mount-grace-i karthausi kolostor régi zárándokhelyének szomszédságában és félreeső volta miatt nagyon ajánlatos volt. Mária szent kereszt felmagasztaltatása ünnepén vette birtokba új otthonát. Első gondja volt az Oltáriszentség őrizetével egy kápolnát berendezni, aminek a környéken lakó katolikusok nagyon örültek. Több hónapot töltöttek az aránylag békeességes idők nyugodt örömei közt, mikor azt a hírt hozták Hutton Rudby lakóinak, hogy az országgyűlés partján levőknek egy

csapatja közeledik és házukban kutatást fog tartani. Mária azonnal felhívta házanépét imára, s mikor a félt látogatók megérkeztek, a csapat kapitányához küldött udvarias izenetével ez meglegedett, s bár azért jött, hogy a házban elrejtetteknek vélt kincses és fegyveres ládákat felkutassa, minden további kutatás nélkül elvonult. Kétségkívül a helység szegény lakosainak nagy tisztelete Mária és társai iránt mentette meg őket attól, aminek különben súlyos következményei lehettek volna. E népszerűség nem volt csodálatos azok előtt, akik ismerték Mária szeretetét a szegények iránt. Bajban vagy nyomorban mindenki biztos volt kiváló gondozásáról. Szeretett elbeszélgetni a szegényekkel, nekik szolgálni és körülöttük szorgoskodni; nem engedte meg, hogy másként mint nyájasan beszéljenek velük; s ha nem volt neki, amit kértek tőle, gyakran inkább kölcsön kérte vagy megvásárolta, mintsem tagadó válasszal eressze el őket. A csapatok váratlan látogatása után azt gondolta, hogy valami védelmi tervet kell csinálni, amely őt és övéit a jövőben meg fogja védeni további zaklatásoktól. Azt ajánlotta, hogy naponként mindenki imádkozzék egy Miatyánkot és tíz Üdvözlégyet az angyalok kilenc karának tiszteletére, és a szentek és angyalok litániáját. Mária csakugyan nagyon tisztelte e szent lelkeket, s mindennap elmondott néhány imát a három arkangyalhoz és nővérei huszonnyolc, valamint saját és a pápa őrangyalához.

A Hutton Rudby-ban talált előnyök ellenére Mária kénytelen volt azt elhagyni ama hátrányok miatt, amelyeket minden várostól való távolléte okozott. A levelek elküldésének és kézhezvételének nehézsége komoly kellemetlenségeket okozott, s az intézetének akár angolországi, akár külföldi tagjaival való érintkezés bizonytalansága folytonos aggodalom forrása volt. Azért elfoglalt egy házat Hewarth-ban, York közelében, ahol ugyanazon önfeláldozó életet folytatta, mint Hutton Rudby-ban. Mint azelőtt, első gondja volt kápolnát nyitni, s mivel ott állandóan két pap volt, mindennap volt szentmise. Itt újra alkalma nyílt Máriának sok szolgálatot tenni a szegény katolikusoknak, és sok embert fogadott a szomszédságból, akiket oda vonzott társalgásának nagy varázsa, modorának kellemes volta, s azon fölül a sok lelki haszon, mely a vele való érintkezésből fakadt. Mária továbbá óhajtott, hogy minden nővére használja fel az alkalmat jótétemények gyakorlására; kívánta, hogy könnyen hozzáférhetőek legyenek, bőkezűek jótékonyágaikban és szívességeikben, hogy kerüljék a tetszeglést; s ezt mondogatta nekik: „ne várakoztassátok az embereket, hanem készségesen és gyorsan elégítsetek ki mindenkit, nem egykönnyen tűrvén el, hogy azok, akik kérnek, hiányt szenvedjenek valamiben, amit vagy magatok megadhattok, vagy amiben akár tanácssal, akár más valamivel megvigasztalhatjátok felebarátaikat”. E jó cselekedeteknek szomorú véget vetett York ostroma, mikor Mária kénytelen volt szeretett társaságával e városba menekülni. Maga Hewarth-ban óhajtott maradni, inkább bízva az Isten mindenható segítségében, mint bármely emberi pártfogásban. „Ne féljete”, mondá, „a falu egyik végére helyezzük Szt. Mihályt, a másikra Szt. Józsefet, s a nagy ágyú és pusák erejétől megvédelmezz Jézus szent neve, amely megmenti őket a sebesüléstől.” A hat hétig tartó ostrom idejét, akarata ellenére, a városban töltötte, s mikor visszatért Hewarth-ba, a házat legszomorúbb állapotban találta, mert négyszáz zsoldos tanyázott benne. A kápolnát azonban és Mária szobáját csodálatos módon megkímélték.

Az országgyűlés pártjának zsoldosai oly szigorúan őrizték a katolikusok házait, hogy a nővérek Hewarth-ban Szent Anna napjától egész Mindenszentek ünnepéig meg voltak fosztva a szentmise áldásaitól. Máriát az is aggasztotta, hogy a háború kezdete óta semmi hírt sem kapott londoni, s természetesen, római és müncheni nővéreiről. Aggodalma lecsillapítására hűséges Winefrid-je vállalkozott, hogy gyalog megy Londonba, bár felül volt a hatvanadik éven. Az utazás akkor a háború miatt sok veszedelemmel járt, s Winefrid társai kifejezést adtak alapos félelmüknek. Mária megnyugtatta őket, mondván: „Ne féljete, épen fog visszatérni; segítségetekre fog lenni eltemetésemben”, – amely szavak, mint látni fogjuk, később beteljesedtek.

Mindenszentek ünnepe előtt Mária egészségi állapota aggasztó lett. Ereje szemmel láthatólag fogyott, s a szerető testvérek aggodalma igen nagy volt ez időben. Fájdalmukat fokozta az, hogy drága anyjuknak nem tudták megszerezni ama lelki vigasztalásokat, amelyeket ő maga mindig megszerzett a lelkeknek a végső órában. A katolikusokat szigorúan őrizték, s az üldözők oly gyakran tartottak házkutatást, hogy lehetetlen volt egy papot titkon a házba hozni. De mindnyájuk öröme, karácsonykor váratlanul egy misszionárius érkezett. Mária, közeledni érezvén halálát, kérte őt, hogy adja föl neki az utolsó kenetet. A pap, nem tartván oly közelinek a halált, nem teljesítette kívánságát, s Mária szó nélkül belenyugodott. Általános gyónást végzett, amelyről tudta, hogy az utolsó lesz. Egy heti időzés után a misszionárius kénytelen volt elhagyni Hewarth-ot, mert a dolgok állapota sokkal veszedelmesebb volt, hogysen maradhatott volna, s Mária az Isten szent akaratára bízta magát, belenyugodván a lelki nélkülözésekbe, amelyekkel meglátogatta.

1645. január 13-án Winefrid visszatért, híreket hozva londoni nővéreiről, amelyek Máriának nagy öröme szolgáltak. Állapota rohamosan rosszabbodott, s 19-én papot kért, ha lehetne egyet találni. Társai nem tudták eltitkolni szomorúságukat, s Mária a gyermeki ragaszkodás e megnyilatkozását arra használta, hogy emlékeztesse őket az Istennek irántuk való különös jóságára, sok kegyességére, és buzdította őket, hogy tántoríthatatlanul bízzanak gondviselésében. Szeretetteljesen korholta őket szomorkodásukért, s példát adva nekik a szent vidámságra, valami hálaadó és dicsérő himnuszt kezdett énekelni. Az órák teltek és pap nem jött. Mária gyermekei könnyeztek szeretett anyjuknak utolsó óráiban való elhagyatottságán és vigasztalanságán. De ő nyugodtan fogadta az isteni Mestere által rá küldött ez utolsó keresztet, és egyesítette az ő nagy elhagyatottságával. Időközönként folytatta hálaadó énekét, s minden haláltusa nélkül, a szent keresztet csókolva és háromszor Jézus szent nevét kiejtve, békében és örvendezve adta vissza lelkét Alkotójának. Ekként halt meg szülőföldje egy elrejtett zugában az a nemes lélek, aki oly nagylelkűen és szeretettel adta magát az Isten szolgálatára, s aki szentségének oly sok jelét hagyta hátra a flandriai, olaszországi és németországi udvarokban és kolostorokban.

A feljegyzések, melyeket Mária lelki leányai ránk hagytak anyjuk utolsó pillanatairól, igazán meghatók. Lelkének vidámsága visszatükröződött az arcán, melyet a szenvedés megszépített és ragyogóvá tett a lelki öröm, az Istenükkel szorosban egyesült lelkek osztályrésze. A nővérek beszélnek Mária utolsó buzdításáról és búcsúszavairól: „Az Isten veletek lesz és segíteni fog benneteket”, monda; „és ha Önála leszek, segítségtekre fogok lenni.”

Mária halandó maradványait egy protestáns temetőben helyezték el, közel Szt. Ilona templomának kapujához Osbaldwick-ben. Bölcsőjüktől a sírig üldöztetvén, az akkori angol katolikusoknak volt okuk féltetni halottuk testét. Nem volt saját temetőjük s minden áron kerülni kellett mindent, ami az elköltözöttnek vallását elárulta volna, mert különben a sírját a megszenteltetés veszélyének tették volna ki. Ez megmagyarázza azt, amit Mária nővérei az anyjuknak tartozó utolsó szomorú kötelességek teljesítésében tettek. A protestáns pap teljesítette kérésüket s elrendelte Mária temetését a temetőben, amely az osbaldwicki plébánia-templomot körülvette.

Sírára a következő felírást tették, amelyben gondosan kerültek minden célzást az Isten szolgájának vallására:

A SZEGÉNYEKET SZERETNI,
E SZERETETBEN KITARTANI,
VELŐK ÉLNI, HALNI ÉS FÖLTÁMADNI
VOLT MINDEN TÖREKVÉSE
WARD MÁRIÁNAK,
KI 60 ÉVES ÉS 8 NAPOS KORÁBAN MEGHALT
1645. JANUÁR 20-ÁN.

Miként az üldözés napjaiban az első keresztényeknek a hívek emlékét a katakombákban szokásos titokzatos jelképek alá kellett rejteniük, az angol katolikusoknak is, kik hősiesség és hűség dolgában egyenlők voltak a régi keresztényekkel, hasonló eszközökhöz kellett menekülniük, hogy hitsorsosaik szent maradványainak tiszteletet biztosítsanak.

Bizonytalan, hogy a fenti felírás megvan-e még a szentéletű Ward Mária halandó maradványai fölött. Az intézetben egy régi, bizonytalan hagyomány azt tartja, hogy a múlt század elején a yorki ház nővérei fölnyitották a sírt s azt üresen találták. Meglehet, hogy mikor Mária első társai elhagyták Hewarth-ot, magokkal vitték tisztelt alapítójuk holttestét. Ez esetben az elvitel bizonyára titokban ment végbe, mert ama veszedelmes időkben az angol katolikusoknak mindent titokban kellett tenniük, s a hely, hova tették, miként dicső földijének, Chlitherow Margitnak nyugvóhelye, csak az Isten és szent angyalai előtt ismeretes.

X. Mária társai folytatják művét – Babthorpe Mária és Poyntz Mária első általános elöljárók – az intézet szabályait XI. Kelemen pápa 1703-ban helybenhagyja – XIV. Benedek bullája – szekularizáció – az intézet helybenhagyása IX. Pius által – X. Pius pápa dekrétuma

Akik figyelemmel olvasták Mária viharos életét és csodálták az Istennek reá vonatkozó bámulatos szándékait, kétségkívül szeretnének hallani valamit művének fejlődéséről és látni a szentszéktől való ünnepélyes helybenhagyását.

Mária halála után társai még néhány évig tovább is Hewarthban éltek, míg a köztársaság kikiáltása után megújult üldözés s a növendékek folytonos szaporodása miatt kénytelenek nem voltak külföldön menedéket keresni. Egy váratlan örökség, melyet a Gondviselés Poyntz Mária kezébe juttatott, képessé tette őt terve kivitelére. A jámbor Worcester marquis ötszáz pisztolyt hagyott „tiszteletre méltó unokahúgának, hogy azt az Isten nagyobb dicsőségére és legjobb szándékainak s legszentebb törekvéseinek előmozdítására fordítsa.” E jókor jött segítséggel Mária a hewarthy házat áttette Párizsba, ahol az ő, mint elöljáró, kormányzása, Winefrid Wigmore-nak, mint a nevelőintézet főnöknőjének igazgatása alatt, és Smith Katalin, Bedingsfield Franciska¹³ és mások közreműködésével a ház nagyon hamar virágzásnak indult. E letelepedés után első gondjaik egyike volt megírni szeretett anyjuknak életét, amely

¹³ Franciska a még most is létező Bedingsfield of Oxburgh-családból származván, nevezetes nemes eredetéről s a hithez való ragaszkodásáról. Franciska anyának mind a tíz nővére szerzetbe lépett.

munkára Poyntz Mária és Winefrid Wigmore magok vállalkoztak. Erről sok másolat készült angol és francia nyelven.¹⁴

1653-ban Babthorpe Borbála, akire Ward Mária halála előtt az intézet általános igazgatását bízta, Rómába tette át lakását. Halálát közeledni érezvén, magához hívta Poyntz Máriát, hogy kezébe tegye a kormányzás gyeplőit. Ott Mária egy kis csapatot talált, amely Ward Máriának Angolországba távozása óta a szentszék pártfogása alatt tovább is együtt élt.

Babthorpe Borbála, aki erős lélekkel viselte az elüljáróság terhét, Poyntz Máriát jelölte ki utódjául. Egy végrendelet-félében a legmelegebb gyengédséggel beszél Ward Máriáról, mint „mindig kedves és boldog anyjáról”, magát az ő „leghűtlenebb szolgálójának és legszegényebb gyermekének” mondja, s kéri őt, hogy imádkozzék érte. Babthorpe Borbála 1653-ban halt meg, s miként névrokona és unokanővére, Ward Borbála, a római angol kollégiumban temettetett el. Sírjának felirata, mely arról tanúskodik, hogy a szűzek intézetét szelíden és bölcsen kormányozta, új bizonyítéka annak, hogy az intézet létezését helyeselték Rómában, s hogy a nővérek nyíltan folytatták életmódjukat. Poyntz Mária az akkor Angolországban, Bajorországban, Parisban és Rómában létező házakat az elődeit jellemző okossággal és buzgósággal kormányozta. Friesing János Kristóf segítségével megkísérelte egy új házat alapítani Augsburgban, s a kísérlet minden váratkozáson felül sikerült. A püspök pártfogása alá vette a nővéreket, igazi szerzetesnőknek jelentette ki őket, évi jövedelmet adott nekik, s melegen érdeklődött nevelési munkájuk iránt. Poyntz Mária 1667-ben halt meg Augsburgban, ahol, rendkívüli kedvezményből, a székesegyházban temettetett el. Halálával az intézet elvesztette Mária első társai közül az utolsót, mert Winefrid, hogy elvegye egy tökéletes és szent élet jutalmát, már 1657-ben elköltözött Párizsban. Még nagy számban maradtak nővérek, akik szerencsések voltak az alapítójukkal együtt élni, s akik fiatakoruk óta magukba szívták az önfeláldozás szellemét és az ifjúság szeretetét. Ezeknek egyike, Bedingfield Franciska, tizenhat éves korában lépett az intézetbe, s Ward Mária alatt élt Rómában és Londonban, s később Párizsba küldetett. Visszahívták őt Angolországba, hogy új telepeket létesítsen Hammersmith-ben és Yorkban. Az első alapítványt Braganzai Katalin királyné és Modenai Mária Beatrix pártfogolták és segítették. A másik, a yorki, mely még létezik és „Bar Convent” név alatt ismeretes, nagy mértékben egy jámbor és nagylelkű jótevő, sir Thomas Gascoigne, bőkezűségének köszönheti létrejöttét. Franciska, aki nagyon tehetséges nő volt, Ward Mária igazi szellemében kormányozta intézetét. Egyszer a fanatikus csöcselék támadásai és bántalmái ellen kellett a rábízottakat megvédelmeznie. A konventet megtámadta egy fegyveres emberekből álló tömeg, mely lerombolással fenyegette. Franciska – az okosság sugallta intézkedéseket megtévén – megparancsolta minden kapu bezárását, azután, a ciboriumot a kápolnából kihozva, a maga keblére rejtette, s nővéreitől körülvéve, a ház főbejáratánál letérdelt, amely fölött Szt. Mihály képe függött, s bizalommal fölkiáltott: „Nagy Isten, mentsd meg magadat, mert mi nem tudunk megmenteni!” A dühös csöcselék egyszerre abba hagyta dühös „le a pápistákkal” kiáltásait és eloszlott. Az apácák megmenekültek, a ház sértetlen maradt, s a támadókat valami titokzatos hatalom tervük abbanhagyására kényszerítette. A jelenet néhány hitelt érdemlő tanúja később elbeszélte, hogy a támadás pillanatában a konvent fölött egy hatalmas embert láttak fehér ménen, a kardját suhogtatva, ami a tömeget úgy megrémítette, hogy elfutott és soha többé nem kísérelt meg újabb támadást.

Nehéz volna túlozni a jótéteményeket, melyek az északi katolikusokra a nővérek jelenlétéből háramottak. A nép közt elevenen tartották a hitet, példájukkal elősegítették annak növekedését, s jámbor és alapos nevelésben részesítették az ifjúságot.

¹⁴ Ez életrajznak néhány másolata még létezik a nymphenbürgi (bajorországi) intézet levéltárában.

Szeretetteljes és testvéries viszony volt továbbra is az intézet házai és München között, ahol a fő elöljáró székelt. 1693-ban Dawson Katalin foglalta el a nehéz állást, akit Mária maga nevelt. Az intézet általános nagyrabecsülésén, a németországi püspökök pártfogásán fölbátorodva és maga is óhajtván ez előnyöket biztosítani, ünnepélyes helybenhagyásért folyamodott XII. Ince pápához. Kérvénye a zsinati kongregáció elé került. VIII. Orbán bullája s a klauzúra hiánya legyőzhetetlen akadálnak bizonyult s a kérvényt elutasították. Dawson Katalin három évvel később, 1696-ban, szent halállal múlt ki, miután az intézetet harminchárom évig igazgatta. Az intézet állandósága iránt való buzgalma egyengette az utat utódja előtt, aki arra volt hivatva, hogy megnyerje a kegyet, amelyet Katalintól megtagadtak.

Ő alatta történt, hogy Catesby Ilona, aki kilenc éves korában csatlakozott Ward Máriához, 1683-ban megalapította a burghauseni házat. A nehézségek, melyekkel Ilona vállalkozásában találkozott, rendkívül fárasztók voltak. A kápolnában Oltáriszentség tartására az engedelmet csak a nővérek tíz évi imádsága, böjtölése és önsanyargatása után kapta meg. Ez a hiány erős megpróbáltatás lehetett Ilonára nézve, aki az Oltáriszentség iránt oly benső szeretettel viseltetett, hogy hat-hét órát is eltöltött térdelve a szentségház előtt, s éppen akkor, mikor a betegségektől, előrehaladt kortól és munkától ki volt merülve, 1701-ben halt meg Burghausenben.

Dawson Katalin halála után a választás Babthorpe Mária Ágnes Borbálára esett. Nem ijedvén meg Katalin kudarcától, azonnal megújítani igyekezett a kísérletet intézetének a szentszék általi elismertetésére. Egész, messze kiterjedő rendszerét szervezte a könyörgéseknek s minden papírt és okiratot rendbe szedett, hogy a betekintésre készen legyenek. Aprólékos gonddal szervezte az intézet különféle házait, s igyekezett megnyerni ügyének a mennyei szenteket, az egyház fejedelmeit s a magas állásúakat. Annyi embernek imái végre meghallgatásra találtak, s az angol kisasszonyok, a bajor választófejedelem, Miksa Emanuel, barátjuk és pártfogójuk segítségével megérték azt az örömet, hogy a pápa, XI. Kelemen, szentesítette intézetüket és megerősítette szabályaikat. Ez a siker nem járt nagy nehézségek nélkül. Az 1693-ban felhozott ellenvetések megújultak; a fő elöljárói tiszt, mint újdonság ellenkezéssel találkozott; de Lessius L. atya egy jelentést írt, melyben kimutatta, hogy az a tiszt nem jár joghatósággal, hanem csak az egység előmozdítására, a szabályok pontos megtartásának biztosítására és nehézségek idején kölcsönös támogatásra. Kelemen e szavakkal fejezte be a vitát: „Lasciate governare le donne dalle donne”. „Engedjétek, hogy nőket nők kormányozzanak.” A megerősítő bulla 1703. június 13-án kelt, s ekként, hosszas viszontagságok után megnyerte a szentesítést a Ward Mária és követői által szerzetesnők részére elfogadott új életmód.

A pápai jóváhagyással kapcsolatos nagy lelki áldások, míg egyrészt új lendületet adtak az intézet munkájának, másrészt aránylag nagyon megkönnyítették elterjedését. Új és jelentékeny alapítások létesültek, melyek közt a főbbek Mindelheim, St. Pölten, Bamberg, Altötting és Aschaffenburg. Hauserin Franciska anyja, ki az utolsó helyen említett házat húsz évig kormányozta, választatott meg fő elöljárónak Schnegg Magdolna anyja halála után. Az ő megválasztatása alkalmával új és előre nem látott megpróbáltatás érte az intézetet a mindelheimi ház és az augsburgi püspök között támadt nézeteltérésben, amely az egy fő elöljáró alatti eredeti szervezetet veszélyeztette. Az ügy 1745-ben Rómába került, s az általános elöljáró (superior generalis) tisztjének felállításával teljesen az intézet javára végződött. Nincs helye itt hosszasan foglalkozni az erre következő hosszas és éles vitával, de a kritikus időszak nehézségeinek megmagyarázására elég lesz, ha hozzátesszük, hogy XIV. Benedek a kongregáció akkor veszélyeztetett létének megvédése végett kiadott *Quamvis justo*

kezdetű híres bullájába oly értelmű megszigorítást vett be, hogy az intézet tagjai nem nevezhetik Ward Máriát alapítójuknak.¹⁵

E vihar elmúltával a kongregáció zavartalanul folytatta munkáját egész a németországi szekularizáció sötét napjai bekövetkeztéig, amikor a bajor király, Miksa József, 1809-ben királyságában minden szerzetes ház bezáratását elrendelte. Egyedül Augsburg menekült meg. Münchenben a Paradeiserhaust s a nővérek minden birtokát elkobozták. A sírboltot, ahol több, mint száz év alatt meghalt tagjaik közül annyit eltemettek, bezárták s a holttesteket kivitték a köztemetőbe. A többi közt az általános elüljáró, Hauserin bárónő, és Mansdorf Jozéfa holttestén nyoma sem volt a rothadásnak. Az akkori általános elüljáró csak két évvel élte túl ez eseményeket, és helyét nem foglalta el senki.

E szerencsétlen korszak tartama alatt alapította meg az intézet írországi ágát¹⁶ Ball Terézia anyja, aki szerzetesi neveltetését Yorkban nyerte. E jelentékeny ág, miként maga a főtörzs is, a nevelés munkájának szenteli magát. Gyarapszik és jótékony befolyását kiterjeszti nemcsak Írországra, hanem mindazon missziós országokra, ahol most igen sok nagy és virágzó háza van.

A szekularizációs kornak zavarai elmúltával I. Lajos, bajor király, néhány tagot kért az augsburgi házból, hogy átvegyék a nymphenburgi iskolák vezetését, amelyek a szekularizáció óta világi tanítókra voltak bízva. 1840-ben XVI. Gergely pápa de Graccho Katalint nevezte ki általános elüljáróvá, s ez időtől kezdve az intézet rohamosan gyarapodott, házak keletkeztek Bajorországban, Ausztriában, Romániában, Magyarországon, Olaszországban, Spanyolországban, Amerikában, Canadában, Indiában, Ausztráliában és Afrikában, s a tagok munkáját áldás kísérte, mintha az Isten meg akarta volna őket vigasztalni a múlt megpróbáltatásaiért és szenvedéseiért. Angolországban, ahol a hammersmith-i ház utolsó tagjai a múlt század elején kihaltak, Barratt anyja, az augsburgi intézet tagja, 1862-ben Gloucesterben alapított házat, amelyet 1873-ban Londonba helyeztek át.¹⁷ 1877-ben IX. Pius pápa megkoronázta Ward Mária művét, amennyiben a bold. Szűz Mária intézetének megadta az utolsó és végleges jóváhagyást.

¹⁵ A bölcs indító okok, melyek ezt a kijelentést sugalmazták, megszűnván, X. Pius pápa 1909. évi április hó 20-án kelt dekrétumában végre megengedte e tilalom visszavonását s az intézet ezentúl, mint a Quamvis justo kezdetű bulla előtt, Ward Máriát egyetlen és törvényes alapítójának vallhatja.

¹⁶ Rathfarnham, a loretoi ág főháza.

¹⁷ A Londonba való áthelyezést Wilberforce atya, domonkosrendi szerzetes, a gloucesteri ház barátja és jötevője, mozdította elő. 1885-ben az anya-elüljáró, Edwards Mária Jozéfa, házat nyitott Ascot-ban, Berkshire-ben, s 1897-ben, boldog emlékü XIII. Leó pápa ő szentségének határozott kívánságára Rómában kezdett egy új alapításhoz, ahol az intézet tagjai kétszáz éves időköz után folytatták a munkát, amelyet maga Ward Mária kezdett meg a XVII. század első felében.